

Слово на службі ворога

Воєнна цензура не обмежує демократію

» стор. 4

Ціна свободи

США допомагатиме Україні зброєю в обмін на рідкоземельні метали, зосереджені на Донбасі й у Дніпропетровській області

» стор. 2

Перепрограмування природи

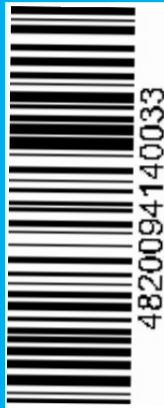
У Києві квітнуть сакури, на Рівненщині зафіксували повернення сірих журавлів, а картопля може опинитися в зоні ризику — усе це результат глобального потепління

» стор. 3

Україна молода

Середа, 5 лютого 2025 року

№5 (6021)

Учорашні курси
НБУ:
1\$ = 42,155 грн
1€ = 43,499 грн

Старим тут не місце?

Навіщо Кабмін Дениса Шмигала прагне позбавити водіїв поважного віку можливості сідати за кермо

» стор. 10

Українська влада — проти водіїв-пенсіонерів.
Фото з сайту journaldesseniors.20minutes.fr.

«Ми прагнемо укласти угоду з Україною, за якою вони забезпечуватимуть те, що ми їм даємо, своїми рідкоземельними елементами й іншими речами».

Дональд Трамп
президент США

■ НА ФРОНТІ

Ціна свободи

США допомагатиме Україні зброєю в обмін на рідкоземельні метали, зосереджені на Донбасі й у Дніпропетровській області

Лариса САЛІМОНОВИЧ

Після короткої перерви США поновили військову допомогу ЗСУ, озвучивши конкретну вартість цієї послуги. «Ми прагнемо укласти угоду з Україною, за якою вони забезпечуватимуть те, що ми їм даємо, своїми рідкоземельними елементами й іншими речами», — сказав Трамп під час спілкування з журналістами в Овальному кабінеті. За його словами, він прагне отримати гарантії виконання такої угоди, і українська сторона вже дала згоду на цей обмін. «Я хочу мати безпеку рідкоземельних елементів», — уточнив президент. — Ми вкладаємо сотні мільярдів доларів. У них велика рідкісна земля. І я хочу безпеки рідкоземельних елементів, і вони готові це зробити».

Як відомо, згадані корисні копалини залягають на території Донбасу, який Кремль прагне завоювати повністю. А також на Дніпропетровщині, шлях до якої лежить через Покровськ. Наразі це місто перебуває під контролем ЗСУ. Окупанти намагаються взяти його в оточення, створивши для Сил оборони котел, але це завдання виявилось складнішим, аніж рапортує російська пропаганда.

«Армії РФ потрібно сформувані відповідні фланги, а також контролювати територію ще й з півночі для проведення операції з оточення Покровська, — вважає військовий експерт Олександр Коваленко. — Я не бачу такої перспективи станом на сьогоднішній день, оскільки таких ресурсів у росіян просто немає. Найвірогідніше, вони обмежаться перерізанням логістики для наших військ».

Загалом ситуація на Донецькому напрямку постійно змінюється. DeepState повідомив про успіхи противника на кількох напрямках фронту, вказавши на просування окупантів у районі Часового Яру, а також у Срібному, Новоандріївці та Надіївці. Але водночас поблизу Торецька цілодобові штурми рашистів із неможливими зусиллями вдається стримувати штурмовому батальйону «Карпатська Січ».

У цьому ж районі танкісти 28-ї ОМБВ імені Лицарів Зимового походу продовжують нищити ворожих штурмовиків. «Днями окупанти вирішили сховатися в будівлі, мабуть, сподіваючись, що це їх врятує, — повідомила пресслужба Сухопутних військ. — Але танкісти, за підтримки підрозділу «Гюрза», просто нагадали, що будівля — це не найнадійніший схрон. Одним пострілом вони перетворили її на купу будматеріалів разом з тими, хто всередині».

Гаряче тепер і на Херсонському напрямку. Причому настільки, що окупанти почали свідомо псувати техніку, аби їх не послали на штурм українських позицій. За цією благородною справою партизани «Атеш» помітили терористів 205-ї мотострілкової бригади, що базується поблизу Таврійська.

Не «победобесну» поведінку кацапів експерти інституту вивчення війни (ISW) пояснили великими втратами ворога. «Зменшення захопленої території приблизно на 100 квадратних кілометрів у період з грудня 2024 року по січень 2025-го в поєднанні з аналогічним щомісячним рівнем втрат вказує на те, що російські війська зазнають таких же високих втрат, незважаючи на менший територіальний прогрес у найближчій перспективі», — йдеться в повідомленні. ■

■ МОНІТОРИНГ

Українська класика: перекажи «Сто тисяч»

З 1 лютого почали діяти нові ліміти на карткові платежі

Наталія НАПАДОВСЬКА

44 українські банки та дві платіжні системи спробують обмежити перекази від 50 грн до 150 тис. на місяць для фізосіб — залежно від рівня ризиковості клієнтів і легальності їхніх доходів.

Ліміти в 150 тис грн. для карткових переказів між фізособами Національний банк України встановив іще з 1 жовтня 2024 року, але відтепер до цього додаються перекази та операції за реквізитами ІВАН. Восени НБУ пояснив запровадження лімітів потребою розв'язати проблему «дропів» — клієнтів банків, які за винагороду надають доступ до своїх карток і рахунків третім особам. Регулятор не приховує: підвищення обмежень для платежів між рахунками фізосіб — це спосіб більш жорсткого контролю за операціями клієнтів. Але тільки для тих, хто не може підтвердити джерела надходжень своїх коштів.

Ви можете переказувати хоч пів мільйона гривень, але за умови їх підтвердження. Нововведення: клієнти-фізособи (підприємці до них також належать) будуть розподілені на три категорії залежно від ступеня ризику, який визначатимуть банки.

Для клієнтів з високим рівнем ризику діятимуть обмеження в 50 тис. гривень на місяць. Клієнти із середнім та низьким рівнями ризику зможуть переказувати 150 тис. гривень на місяць, а з 1 червня ліміт знизиться до 100 тис. грн на місяць. Якщо сума операцій перевищує зазначену межу або клієнт не може підтвердити джерело походження коштів, банк має право призупинити вихідні платежі та навіть заблокувати рахунок клієнта.

На додачу до цього клієнтам, які не можуть підтвердити походження своїх доходів, банки відкриватимуть не більше трьох рахунків (кредитні, депозитні та соціальні рахунки не враховуються). Але якщо клієнт має легальні джерела доходу (наприклад, отримує зарплату на свій рахунок або оплату за реалізацію товарів і послуг), ліміт для нього діяти не буде, і він зможе відкривати більше трьох рахунків в одному банку.

Як і раніше, з-під обмежень вивели волонтерів, які пройшли ідентифікацію згідно з вимогами постанови НБУ №18 від 24 лютого 2022 року «Про роботу банківської системи у період запровадження воєнного стану».

Та чи не завелика метушня коло цих «обмежень»? Меморандум підписали чотири великі банки-емітенти: АТ «Ощадбанк»,

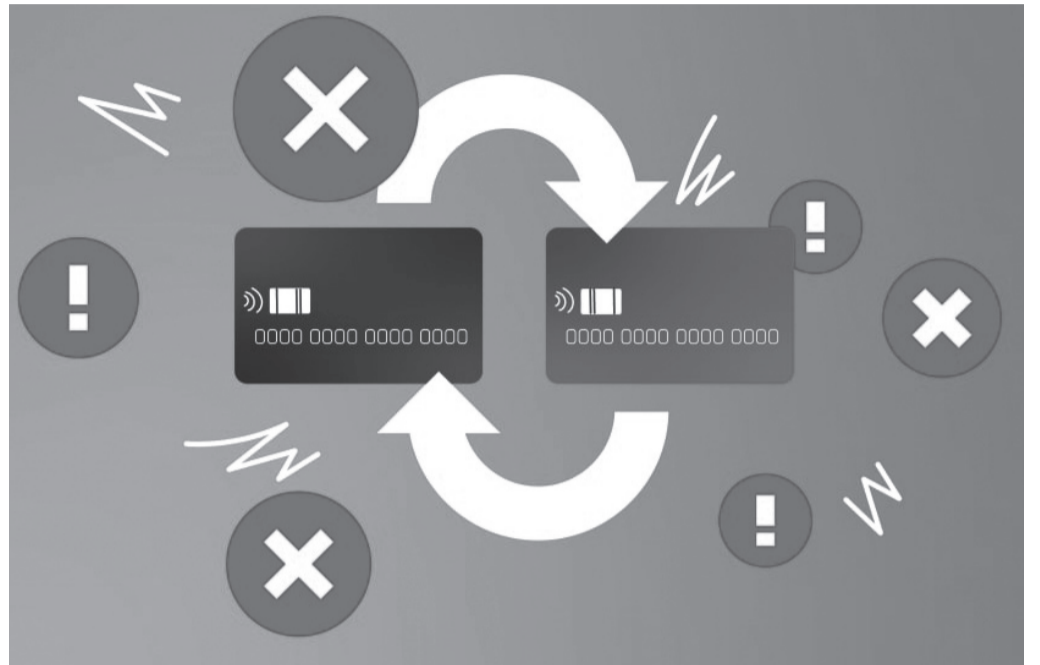

Фото з сайту Forbes.ua.

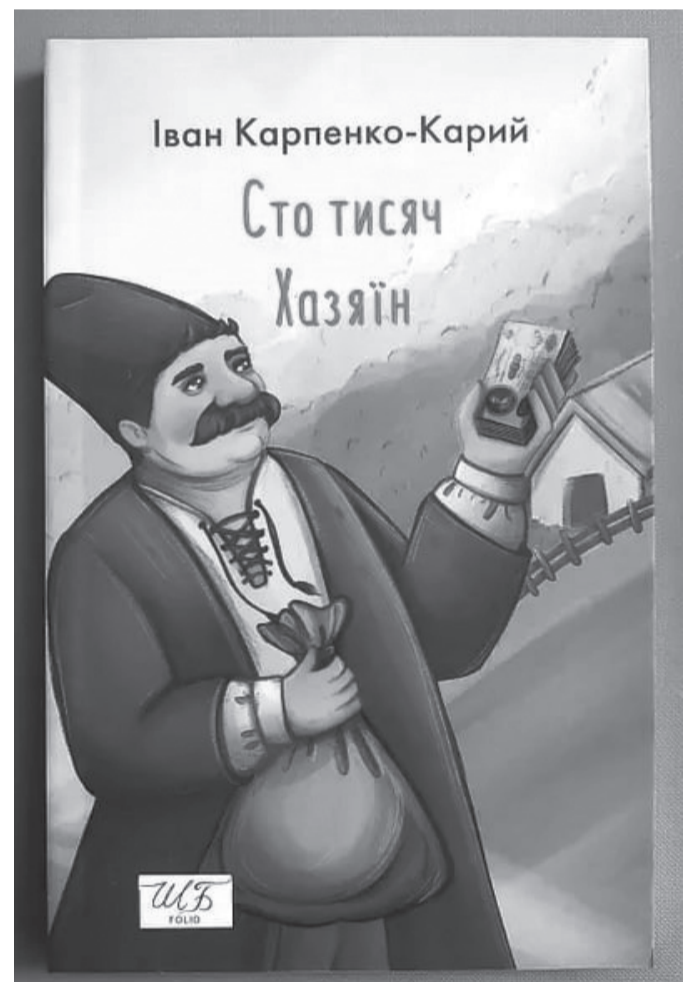
АТ КБ «ПриватБанк», АТ «Райффайзен Банк», АТ «Універсал Банк» які, якто кажуть, вже зуби з'їли на недоброчесних клієнтах і вже давно звертали увагу на суми платежів і характер транзакцій. І хоч кожна фінансова установа має власну систему оцінки клієнтів, швидше за все, до групи високого ризику потраплять клієнти, які взагалі не мають підтверджених джерел доходу, але при цьому систематично «проганяють» через свої рахунки гроші.

Також у банків зазвичай викликає підозру нетиповість транзакцій. Припустимо, клієнт оплачує зі свого рахунку комунальні послуги, розплачується картою в магазинах за продукти. Але раптово він починає отримувати на рахунок великі суми від фізосіб і відправляти їх іншим фізособам.

Щодо підприємців банки використовуватимуть окремі критерії оцінки. Особлива увага приділятиметься ФОПам першої групи єдиного податку, що були зареєстровані менш ніж 6 місяців тому і в яких спостерігається різке збільшення операцій за рахунком з різними контрагентами, котрі мають «нульовий» баланс за рахунком на початок та на кінець дня і в них відбулося зростання у два й більше рази кількості вхідних платежів від фізосіб, які дроблять перекази (круглими сумами в тому числі) на адресу одного контрагента протягом місяця.

Те, що банки пішли на такий крок, означає: банкам, принаймні їх частині, не потрібні гроші клієнтів, які не можуть аргументувати їх походження.

У планах банків та платіжних систем — оптимізувати взаємний обмін даними щодо своїх «нетипових» клієнтів, розробляти та впроваджувати нові антифрод-правила (антифрод

— це система моніторингу і попередження шахрайських схем). Бог в поміч, але ж на сьогодні відсутня відповідальність та механізм контролю за виконанням цього меморандуму.

Йдеться не про жорстке нормативне регулювання роботи банків, а саме про умовну угоду між ними. Віталій Шапран, фінансовий експерт: «Не прогнозую великого дискомфорту серед населення від цієї ініціативи. Якщо вам не сподобається ваш банк, знайдете більш лояльний або інші інструменти розрахунків — наприклад, добру стару готівкову гривню ніхто ж ніколи не відмінить». Але все йде до того, що якщо вам треба відправити несподівано значну суму, то доведеться пояснювати банку, звідки на рахун-

ку взяли гроші.

Тож наприкінці лайфхак для читачів «УМ», як швидко пройти ідентифікацію клієнта за доходами в будь-якому банку, якщо виникають питання щодо ваших доходів. Нагадаємо, що у кожного громадянина України є персональний електронний кабінет у Пенсійному фонді України. В ньому ви можете за три хвилини оформити довідку за формою ОК-7 за останній рік і переслати її до свого банку. Якщо ви ФОП, то можна подати копію податкової декларації. «Існуюче е-середовище дозволяє вам швидко відповісти вашому банку на будь-яке запитання про джерела ваших доходів, звісно, якщо такі джерела законні», — додає пан Шапран. ■

Олеся МАЗУРКОВА

ЕКОЛОГІЯ

Цвітіння не за графіком

І хоч останніми днями температура повітря в Україні знизилася до помірних мінусів, ігнорувати той факт, що цьогорічна зима вже побила кілька теплових рекордів, — легковажно.

Минулого тижня у трьох районах Києва (Дніпровський, Оболонський, Печерський) жителі помітили гарне й водночас тривожне явище — передчасне цвітіння вишневих дерев — сакур.

Зазвичай японські вишні розпускаються у квітні, та все змінилося через температуру, що наприкінці січня зростає до пізніх березневих позначок. Олександр Возний, начальник Департаменту захисту довкілля та адаптації до зміни клімату Київської міськдержадміністрації, зауважив, що цвітіння не в сезон виснажує дерева, підвищує ризик обмороження та знижує їхню стійкість до хвороб.

Проте подібне спостерігають не лише в Україні. «Наприклад, у Мексиці все раніше розквітають культові дерева жакаранди, період цвітіння яких має припадати на весну, а у Великій Британії цього року вже помітили джмелів, що почали будувати гнізда у зимові місяці», — каже пан Возний.

Тому зараз очолюваний ним департамент працює над комплексним Планом адаптації до зміни клімату — документом, що міститиме всебічну оцінку вразливостей та ризиків, управління потенційними ризиками,

Перепрограмування природи

У Києві квітнуть сакури, на Рівненщині зафіксували повернення сірих журавлів, а картопля може опинитися в зоні ризику — усе це результат глобального потепління

а також розробку заходів для підвищення стійкості міста до кліматичних змін.

Передчасне повернення

Ви ніколи не задумувалися, як птахи розуміють, коли пора повертатися з теплих країв? Вони, на відміну від людей, не можуть загуглити погоду іншого міста або країни, тож чому вони мало того, що знають, коли вже можна летіти назад, так ще й роблять це раніше звичних нам дат?

Наприклад, журавель раніше завжди повертався в березні, а тут вже з різних куточків України люди дивуються пташиним ключам у небі. Конкретно в журавлів сірих бажання відлетіти/прилетіти регулюється гормонами, а вони у свою чергу спираються на добовий ритм освітлення. Світла меншає — пора відлітати.

Та навіть коли птах вже досяг екватора, де тривалість дня та ночі завжди однакова, його «внутрішній календар» залишається прив'язаним до місця гніздування. Відповідно, журавель сірий відчуває ранній прихід тепла й зривається назад на

Раннє цвітіння сакури.
Фото Олександра ВОЗНОГО.

Батьківщину. Якщо ж морози знову повернуться, він або перекачає негоду, закладнувши, й таким чином збереже енергію, або ж відкочує до теплішого місця і згодом повернеться.

Гіпотетичний неврожай

Поки Трамп уже вдруге намагається вивести США з Паризької кліматичної угоди, команда дослідників з Університету Іллінойсу (США) встигла мо-

дифікувати картоплю, яка тепер збільшується в масі на 30% під час сильної спеки, на відміну від звичайних коренеплодів, що при схожій температурі буквально зацікаються у землі. Вдалося їм це завдяки додаванню двох генів, що підвищили ефективність фотосинтезу, а він — збільшив урожайність. Вчені запевняють, що така модифікація не вплинула на якість овоча, проте пристрасті про користь та шкоду ГМО в суспільстві досі вирують.

Аналітик Українського клубу аграрного бізнесу Максим Гопка зазначає, що в квітні цього року левова частка картопляного врожаю на українських полках буде імпортною: «Я не кажу, що не буде вітчизняної. Вона буде, але її буде менше, ніж це було в минулі роки. А для кінцевого споживача, думаю, ціна може спокійно піднятися до 50 грн за кілограм, це точно», — сказав він в ефірі «Українського радіо».

А ось Віра Балабух — кандидатка географічних наук, завідувачка відділу прикладної метеорології та кліматології Українського гідрометеорологічного інституту НАН України — вважає найкращим рішенням не панікувати й далі спостерігати за ситуацією: «Перспективи врожаю варто оцінювати ближче до початку сезону, послуховавши синоптиків. Бо кліматичні прогнози — це про тенденцію, а синоптичні — вже про деталі. Саме синоптики нам розкажуть, чи будуть заморозки на ґрунті і де та які випадуть опади».

МИ РАЗОМ

Дітки вдячності

Діти Хустської спеціальної школи наповнили душевним теплом і родинним затишком медичний заклад, де відновлюються їхні захисники

Оксана СОВА
Закарпатська область

Знаєте, у що складно віритися тим, хто тривалий час перебуває на порозі потойбіччя? У щирість чийось бажань повернути їм сенс повноцінно жити. Бо «коли занадто довго вдивляєшся в безодню, безодня починає вдивлятися в тебе». І вихопити людину з обіймів тієї безодні здатен тільки дуже сильний потік вдячності і турботи, що рве греблі зарубцьованої зневіри.

Діти з їхніми невідомими емоціями, втіленими у малюнки і пісні, — чудові мотиватори. Візит вихованців Хустської спеціальної школи І-ІІІ ступенів, де навчаються діти з порушеннями слуху, до відділення медико-психологічної реабілітації ДУ ТМО МВС України по Закарпатській області став для поранених воїнів цінним тому підтвердженням. Школярі і педагоги з особливої школи надихали захисників піснями, віршами, малюнками та поділилися власноруч спеченими смаколітками. А від пацієнтів та персоналу реабілітаційної установи отримали щирі аплодисменти, емоційну підтримку, смачні подарункові і цікавий психологічний тренінг з особистісного розвитку.

За словами керівниці навчального закладу Жанни Микитюк, ініціатива взаємної підтримки народилася спонтанно у контакті з психологічною службою територіального медичного об'єднання. Йї імпровізований концерт, і тренінг для школярів та педагогів, схоже, стали першою ластівкою в налагодженні ресурсної для обох сторін співпраці. І діти, і дорослі переконалися, як цінують наші захисники такі

Саша Етвеш із вдячністю дарує малюнок пораненому захиснику України.
Фото авторки.

теплі неформальні зустрічі. Скупі сльозинки в очах мужніх воїнів стали тому підтвердженням. Бо це були сльози сили, яка поверталася до поранених з кожним зворушливим вітанням, з кожним куплетом пісні, подарованими їм від усієї душі.

Жестові «Люди — титани» у виконанні четвертокласниці Вероніки Вурсти, маленької художній шедевр шестикласника Саші Етвеша, лауреата Всеукраїнського онлайн-конкурсу дитячого малюнка, віршики Любомира Гальовчика та Ростислава Джуґана, схвилювано прочитані з підтримкою перекладача, — еліксир довіри, який повертає бажання жити і продовжувати боротьбу за право жити у країні, яка цінує і підтримує своїх воїнів. «Я відмінюю війну і признаю красу! Богом освячену, Людям призначену, Миром збагачену», — співала під гітару вчителька української жестової мови Вікторія Брикун-Сливка. Нехай кожне слово цієї пісні пошвидше збудеться. Спільними зусиллями, бо як же інакше? ■

ПІДТРИМКА

Швидка «п'ятірка»

Фонд національного добробуту Криму допоміг придбати сучасні реанімаційні автомобілі для Черкащини

Людмила НІКІТЕНКО

У Черкасах автопарк обласного центру екстреної медичної допомоги поповнився п'ятьма реанімобілями. Авто — сучасні, максимального класу, повністю укомплектовані всім необхідним. Про це «УМ» повідомили в Черкаській обласній військовій адміністрації. За словами голови Черкаської ОВА Ігоря Табурця, тепер ці реанімобілі слугуватимуть бригадам медицини катастроф. Якраз вони першими прибувають на найтяжчі виклики, зокрема після ворожих атак.

«Таким підсиленням ми завдячуємо Фонду національного добробуту Криму/Q?r?m Milliу Varl?q Fondu, голові Меджлісу кримськотатарського народу Рефату Чубарову та його команді», — говорить очільник Черкаської області. І додає: під час зустрічі з представниками Фонду національного добробуту Криму, що дуже цінно, обговорили можливі проекти. Галузь охорони здоров'я — одна з пріоритетних. «Маємо підсилюва-

Рефат Чубаров (праворуч) на зустрічі з черкаськими медиками.
Фото надане Черкаською ОВА.

тися, щоб відповідати викликам часу. І для цього використовуємо всі можливості. І нещодавно зустріч — старт співпраці з фондом. Наші домовленості закріпили в меморандумі», — наголошує Ігор Табурець.

«Ми повинні вистояти та перемогти російських варварів, які щодня завдають масованих ракетних ударів та атак дронами по всій території України. Ми зможемо вистояти та звільнити всі окуповані території України, включно з Кримом, якщо станемо ще більш згуртованими та єдиними. В ін-

шому випадку мерзена москва не зупиниться, її мета очевидна — знищити Українську державу та поневолити українську націю та кримськотатарський народ», — додає голова Меджлісу кримськотатарського народу Рефат Чубаров.

Зі свого боку він обіцяє черкащанам вживати й надалі заходів, аби посилити спільну роботу в рамках Меморандуму про співпрацю, підписану між Об'єднаною ініціативою для підтримки Сил оборони України та надання гуманітарної допомоги населенню. ■

Володимир ЦИБУЛЬКО

■ КНИЖКА В ГАЗЕТІ

Слово на службі ворога

Воєнна цензура не обмежує демократію

У воєнний час важливими є не лише правила воєнної інформаційної гігієни чи інформаційний кодекс державного або муніципального службовця. Важливим є саме порядок комунікації як держслужбовців, так і політиків із медіа. І тут потрібні дуже жорсткі вимоги до осіб, котрі виконують певні функції в державі чи громаді.

Маємо два аналогічні випадки, коли в перші дні війни, в березні 2022 року, радник офісу президента Михайло Подоляк разом з народним депутатом і головою фракції «Слуга народу» у ВРУ запостили фото з Яворівського полігону, яке давало противнику достатнє уявлення про «густину» полігонного населення. Через тиждень, 13 березня, розвідка агресора подякувала Подоляку і Арахамії прицільним ракетним ударом по казармах.

Інтернет-ресурс «Останній бастион» так подає наслідки удару: «13 березня 2022 року окупаційні війська московії обстріляли Яворівський полігон. Казарма на полігоні була «запакована» добровольцями, яких туди звозили з усієї країни. За офіційними даними, 61 людина загинула, 160 зазнали поранень. Точна кількість загиблих та поранених невідома».

Наступна історія — вже зі столиці. Того ж таки березня, 20-го дня, пізно увечері, о 22.48 за київським часом відбувся ракетний удар по торговельно-розважальному центру на Виноградарі, де напередодні «щирий», але, мабуть, не дуже розумний киянин вивалив фото з розміщеним біля «Ретровілля» ЗРК «Бук», що відразу ж спричинило удар з боку агресора. Як відомо, тоді ця частина Києва була в зоні досяжності систем залпового вогню противника. Тільки у випадку з враженням «Ретровілля» винуватець був покараний. СБУ в цій справі повідомляла: «Тітокер днями виклав у інтернет матеріали про розташування українських військових у Києві. Згодом торговий центр, біля якого перебували наші захисники, зазнав потужного ракетного удару російських окупантів».

З часом українці різко скоротили публікації в соцмережах фото з місць прильоту ворожих беспилотів, але політичне керівництво на пропозицію ввести військову цензуру почало відверто тупити. Складається враження, що їх лякає досвід Ізраїлю, особливо в площині створення Воєнного кабінету під час агресії «Хамасу».

Запровадити воєнну цензуру пропонувало командування «Азова» та 3-ї ОШБР, котрі пробували апелювати до досвіду Маннергейма. На ці пропозиції, схоже, від імені влади, відповів голова парламентського Комітету з питань свободи слова Ярослав Юрчишин: «Насамперед не варто порівнювати початок ХХІ століття з початком ХХ. Я собі хочу уявити цензуру в часи інтернету. Нікому не вдалося, включно з Китаєм, повноцінно це забезпечити. Північна Корея — єдина. Але чи ми хочемо жити в Північній Кореї?».

Однак це ж не питання свободи слова. Це питання національної безпеки! Адже йдеться про чутливу інформацію, яка супроводжує життєдіяльність військ. Свого часу в Другу світову війну для США президент Теодор Рузвельт сформулював два принципи роботи ЗМІ в умовах війни:

— американці мають право отримувати від журналістів точні й правдиві повідомлення про війну;

— публікації не повинні допомагати ворогові.

Не повинні допомагати ворогові? А чи це може бути адресоване українському політикуму?

Зокрема, все, що публікувала та й продовжує публікувати Мар'яна Безугла, пов'язане з розкриттям осіб командного складу і їхнім кадровим переміщенням. А особливо цінні для розвідки противника емоційно навантажені зв'язки у стилі «хто кому кум, сват, брат», адже це, по суті, ставить під загрозу життя цивільних родичів українського військового керівництва.

Ми пам'ятаємо історію судилища над нацгвардійцем, старшим сержантом Віталієм Марківим у Мілані. А тепер, іще й після ратифікації Римського статуту, для багатьох військовиків України будь-які

закордонні поїздки можуть бути доволі загрозовими. Безугла за неповний рік вивалила в інфопростір майже всі прізвища найактивніших і найбільш задіяних у боях генералів і полковників та, щонайважливіше, — всі кадрові переміщення.

По суті, це розвідувальна інформація, на пошук якої російським службам не потрібно зайвий раз витратитися. Але ж це все робить політик, і політик із провладного табору!

Тож тут потрібні особливі режими для політичних партій: окрім політичної відповідальності партій, потрібно вводити вимогу зняття з реєстрації партій, політики яких, особливо чинні депутати, або вчиняють колабораційні дії на користь окупанта, або перешкоджають діяльності ЗСУ, і коли ці дії підпадають під статтю 114-1 ККУ.

Воєнну цензуру поширювати на всіх громадян не варто, це навіть у витратах на адміністрування такого сервісу буде відчутним тягарем для держави. Але варто запровадити службову інструкцію, котра регулювала б поведінку державного чи муніципального службовця, котрий би мав прийняти на себе певне самообмеження щодо публічних обговорень тематики війни і ресурсів, що спрямовуються на цю війну. Як приклад — діяльність

Ми маємо спотворену реальність, коли влада нав'язала суспільству політичну цензуру, що є прямим руйнуванням конституційного поля. Натомість воєнної цензури влада уникає, фактично забезпечивши безкарність в обігу чутливої або й навіть відверто розвідувальної інформації.

Полтавської муніципальної влади й обласної військової адміністрації, котрі через PR-акції із забезпечення курсантів військового інституту, по суті, викрили концентрацію курсантів і слухачів підготовки військовиків у навчальному закладі, що, знову ж таки, послужило реальним оприлюдненням розвідувальної інформації.

І це історії, в яких провину політиків не перекладеш на військово керівництво, тому що на третьому році війни не існує жодних табу на втручання політиків у дії військових.

Фактично ми живемо в умовах політичної цензури під час війни, і «Єдиний марафон», запроваджений владою в перші дні російської агресії, вже неодноразово був засуджений як Держдепом США, так і Єврокомісією. Після повідомлення, що Держдеп США вніс український телемарафон до звіту про порушення прав людини, відомий медійник і нардеп Микола Княжицький заявив: «Це політична цензура, не військова, а саме політична. Для цього світу це очевидно, тому що можна спробувати дурити українців, монополізувавши телевізійний ефір, але не можна дурити світ. Й американці, хто б там був при владі, не можуть закривати очі на ті цінності, на яких побудована їхня держава. Дуже прикро, що ці звіти й ці дані, які відповідають дійсності, стають аргументом дуже часто проти України у наших ворогів».

Політична цензура для того, щоб військовиків робити винними за злочини політиків? Адже в умовах політичної цензури людина в однострої взагалі позбавлена слова.

Стаття 15 Конституції забороняє цензуру, і політики можуть нею козиряти скільки завгодно, але в умовах війни обсяги інформації, котра є чутливою для національної безпеки, суттєво зростає.

Щодо випадку Безуглої, то тут впливає історія її діяльності як голови підкомітету з питань демократичного цивільного нагляду і контролю Парламентського комітету ВРУ з питань нацбезпеки, оборони і розвідки. Чи вносила вона якісь

«Єдиний марафон» — монополізація телеефіру.

законодавчі ініціативи для регламентування обігу чутливої інформації під час війни? Та звичайно ж, ні! Чи її демократичний нагляд і контроль захистив права хоч одного конкретного офіцера перед сваволею політика? Вибивання з посади головкома Залужного, без розумін-

хищеності вищого військового командування від сваволі політичного керівництва, що для молодшого складу у військах створює повне відчуження відчуженості війська від держави. В ситуації, коли військо є інструментом держави.

Ну і щодо цензури — ми маємо спотворену реальність, коли влада нав'язала суспільству політичну цензуру, що є прямим руйнуванням конституційного поля. Натомість воєнної цензури влада уникає, фактично забезпечивши безкарність в обігу чутливої або й навіть відверто розвідувальної інформації. Чого варті тільки діри в захисті інформаційних систем, через які противник цілком легально отримує великий обсяг даних про фінансову систему, наявні трудові ресурси, логістику, експорт-імпорт!

У військах спостерігають, як СБУ ловить дрібних колаборантів, котрі зливають ледь не у прямому ефірі якусь локальну інформацію про прильоти, але дивуються, чому руки контррозвідки зовсім не дотягуються до відвертої агентури впливу, котра з початком війни децю пришикла, але раптом почала вимагати в Зеленського прямих перемовин з агресором, як це робить колишній соратник Зеленського — нардеп Євген Шевченко, котрий дивним чином на початку війни вплив у ГУРі. І не він один! ■

■ ПЕРЕДПЛАТА-2025

Бойова газета героїчної нації

Передплатити «Україну молоду» на березень

«Україну молоду» у своїх відгуках і читачі — як зі столиці, так і з глибинки, — і колеги-журналісти оцінюють як головну національну газету держави. Редакція «УМ» і надалі намагатиметься бути гідною такої високої оцінки і вашої уваги, шановні читачі.

Хто з вас, шановні читачі, не встиг передплатити «Україну молоду» на 2025 рік, це можна зробити зараз, до 20 лютого, і ви отримуватимете газету з березня. Оформити передплату можна у відділеннях поштового зв'язку, в операційних залах поштамтів, у пунктах приймання передплати, на сайті ПАТ «Укрпошта» www.ukrposhta.ua, ДП «Преса» www.presa.ua, як за електронною версією Каталогу видань України «Преса поштою», так і за друкованим Каталогом видань «Преса поштою».

До наших постійних читачів ми традиційно звертаємося: якщо ви багато років передплачуєте «Україну молоду» — порадьте передплату і своїм родичам, друзям, сусідам, знайомим.

Передплатна вартість «України молоді» на 2025 рік:

на місяць — 82 грн.,

на два місяці — 164 грн.,

до кінця півріччя — 328 грн.,

до кінця року — 820 грн.,

Передплатний індекс — 60970

«Укрпошта» додатково за саму процедуру оформлення передплати бере 20 грн.

«Україну молоду» можна прочитати в усьому світі через партнерську мережу PressReader

Тетяна ПАРХОМЧУК

■ У ЧОМУ СИЛА?

Про Україну — без України

Нова стратегія Білого дому

Україна продовжує викидати в атмосферу глобального світу страхи й жахи непередбачуваної війни. Український вулкан не просто димить — з нього виділяються важкі для світового порядку гази, витікає магма, що поволі перетворюється на потоки лави. Гарячої й неприступної.

Усе тільки розпочинається. Ми не можемо і ніхто не має змоги розгадати стратегію американського президента Дональда Трампа. Її просто немає. Він діє рефлексивно, інтуїтивно, імпровізуючи й створюючи ілюзії.

Припускаємо, що він спробує вирівняти відносини одночасно з Китаєм і Росією.

Тим більше, що бізнес-президент США розраховує на високотехнологічну частку в Ілона Маска, Пітера Тіля та інших техногігантів. Навіщо бурити, будувати велетенські вежі, коли можна продавати квантові чипи та грати у гольф із розумним майстер-роботом?

Всесильний альфа-самець

Отже, якщо Джозеф Байден був нерішучим, то Дональд Трамп — певним чином боягузливий. Він ховає свої страхи за гігантським, важким, броньованим тілом імперії. Военної й торгової. Надрукований нею долар тримає світ під жорстким фінансовим контролем. За транснаціональними компаніями йде Пентагон, в який щороку інвестують близько одного трильйона доларів. Майже стільки, скільки витрачають на військові сили всі інші країни, разом узяті.

Це і є основоположною стратегією домінування. Звісно, Трамп — нагорі цієї піраміди. Грізний, всесильний альфа-самець. Змінити цей усталений алгоритм панівного лідерства Америки неможливо, принаймні на цьому історичному відрізку епохи. Як і послабити. Наразі цього не допустить система, глибинна держава.

Дональд Трамп не зможе і не здатен зупинити, зменшити вплив американської військової сили у світі. Вийти з НАТО, припинити втручатись у воєнні конфлікти, повернути у внутрішні порти 11 авіаносців, закрити 800 військових баз у 150 країнах світу, в яких несуть службу 220 тисяч американців, припинити фінансування нових видів зброї та виведення її в космос, відмовившись від модернізації ядерного арсеналу.

І на тлі цієї американської величі, оцінюючи будь-які можливі угоди про переговори щодо припинення війни в Україні, вже напрошується один висновок, який поки що виглядає фундаментальним. Він витікає з того, що Трамп і його команда жодного разу однозначно не заявили про продовження військової підтримки України. Навіть більше того, Вашингтон зупинив програму розвитку USAID, яка фінансувала мінімум гуманітарних потреб України. Якись американські дипломати й чиновники звернулися до Трампа з проханням відновити її. Той мовчить. Як і про 3,8 млрд доларів, залишених його попередником Джо Байденом із пакета Конгресу для військової допомоги Києву.

Україна — союзник і партнер США. Трамп це не підтверджує. І ухвалює рішення без попередження і за її спиною. Принцип «нічого про Україну без України» у Вашингтоні, здається, помирає.

Новий лідер і його адміністрація мають протилежну до Байдена стратегію — припинити війну в Україні за будь-яку ціну. Та... дати Трампу Нобелівську премію миру.

Трамп випалює українське поле Байдена

У дні закінчення своєї місії Байденом провідні американські газети все частіше писали про провал стратегії Джо у підтримці України.

Стримати Росію не вдалося, але вона завдяки Байдену, з одного боку, не змогла добитися стратегічної перемоги на полі бою. А з іншого — пози-

ція «росія не може виграти, але росія не може програти» виявилась стратегічним глухим кутом адміністрації експрезидента, що призвела до тяжкої та непередбачуваної війни на виснаження.

Водночас філософія Байдена перетворила Україну на воєнну державу, загартувала націю і дозволила стати ЗСУ найпотужнішою воєнною машиною на європейському континенті.

Вона давала час на відродження національного спротиву і завдання росії важких воєнних поразок, які могли б не лише зупинити путіна, а й зробити продовження війни неможливим.

Тому не стільки поганою була стратегія Байдена, як невдалою, недостатньо сильною була стратегія українського військово-політичного керівництва. Воно робило і продовжує це робити сьогодні — ставку на зовнішню силу. Вона не була гарантована, її об'єктивно не існувало, та й не було на це часу.

Звісно, лише на тлі дій Дональда Трампа і його команди ми зрозуміємо силу й слабкість рішень президента Джо Байдена. Але проблема зовсім в іншому: Україна є найслабшою ланкою в геополітичній грі, яку вестиме Дональд Трамп.

Дональд Трамп, як і Джозеф Байден, не пройшов військового вишколу в армії США. Від цього можливий скепсис щодо війни в Україні. Трамп після Нью-Йоркської військової академії повернувся у бізнес, а Байден через астму не потрапив на В'єтнамську війну. Але якщо Байден став класичним американським політиком, то Трамп — екстремальним бізнесменом. Його бізнес пройшов через 4 тисячі державних і федеральних судових про-

Україна — найслабша ланка в геополітичній грі Дональда Трампа.

цесів, включно з шістьма з банкрутствами.

Гравець, який постійно блефує. Рішучий аж до авантюрних дій, за умови, що вважає суперника слабким. Наполегливий, упертий у досягненні цілей, пов'язаних зі швидким і легким збагаченням.

Це зазначила газета The Economist: «Трамп викине цінності Рузвельта і пізніше зосередиться на накопиченні та зосередженні влади, використовуючи несподівані й ортодоксальні методи, опортуністичні використання впливу. Він вірить, що тільки сила приносить мир. Та ніхто не знає, що це за сила. Але якщо використання влади не пов'язане з цінностями — настає хаос у глобальному масштабі. Хаос прийде всередину США».

Унаслідок простих і складних законів «політичної фізики» дій Трампа, який боротиметься зі спадщиною Байдена, в тому числі щодо України, а також складних процесів у ЄС, набирають силу інформаційно-пропагандистські, диверсійні й корупційні атаки всередині України з Кремля.

Дональд і пу — кроки назустріч

З іншого боку, серед ста указів, які Дональд підписав після інавгурації, не було нових «санкцій з пекла» проти країни-терориста.

Під митні й тарифні обмеження Трампа потрапили Канада, Мексика, Китай та інші торгові партнери США разом з європейськими союзниками.

Зрозуміло, що більшість підписаних золотим пером наказів президента — це скасування рішень ненависного попередника, який «відібрав» у нього перемогу в 2020 році.

Чи настане в Україні мир від Трампа?

Навпаки, тепер ми розглядаємо навіть імовірність пом'якшень для путіна як жест до великої дружби двох авантюрних і не юних екстремалів.

Дональд Трамп діє не як класичний американський політик, а як до-свідчений рейдер, який спеціально інсценує бізнес-конфлікт. Саме тут силові методи є основою захоплення бізнесу. Якщо відкинути психологію, то це вже показали його атаки на Канаду, Мексику, Панаму і Гренландію.

Шахова гра унікального республіканця, який з вулиці захопив і підпорядкував собі найсильніших консерваторів світу, в стратегічному мисленні постійного змагання боротьби «проти всіх» з метою перевершити суперників. Безкінечна інтерпретація, маніпуляція інформацією, ірраціональність уже визначають усю його

лінію президентства. Якщо Маск, Тіль та інші техногіганти зі своєю унікальною раціональністю не триматимуть його під контролем.

Це мистецтво теорії ігор, якими Трамп володіє досконало. Саме завдяки цьому він уже створив інформаційні цунами в усюму світі. Ескалатори сили, яку він запуслав чи не щоденно з власної катапульти, нетерпимість до жодного компромісу, атмосфера своїх і чужих перетворили його на центр нового глобального мейнстріму.

Ми не здивуємося, якщо Трамп захоче використати божевільну агресію путіна, щоб Європа почала більше платити США. Можливий варіант, що американський президент розглядав сценарій перетягування путіна з Росією на свій бік у боротьбі з основною загрозою — Китаєм.

Проте великий бункерний стратег вважає себе не те що рівним, а мудрішим за могутнього Дональда.

Схоже, путін не збирається вести мирні переговори. Він — недоговороздатний перемовник. Навіть більше, йому потрібні дрова, аби підтримувати температуру в казані ескалаторів.

Простір до реального компромісу і зменшення вимог та відмова від деяких неприйнятних із них можуть перетворити переговори на процес без будь-яких результатів.

Плановість глобальних стресів

Трамп не декларує жодних загальнолюдських цінностей і принципів спільного виживання в умовах нової глобальної реальності — цифрового всепроникаючого світу, штучного інтелекту, роботизованих технологій,

криптовалюти, нових синтетичних наркотиків, тектонічної нестабільності й непрогнозованих кліматичних змін, ускладнених боротьбою за ресурси.

Традиційні та швидкостаріючі автотонні системи управління світом, економічного розвитку більшості індустріальних та постіндустріальних економік, фактор практично неконтрольованої ядерної зброї та зрощування її з новими високотехнологічними можливостями використання на землі й у космосі створюють усі умови для майже фатального конфлікту. Від політики управління світом, встановлення нового світового порядку на принципах військової сили до територіальних розширень в боротьбі за залишки природних ресурсів.

Трамп як професійний біржовий гравець, брокер, який завжди працює на себе, інтуїтивно це розуміє. Можливо, не так складно, але в цьому напрямку. Всі глобальні стреси надміру зарегульовані. Замість порядку вони все більше створюють хаос. Їх прабатьки, найбагатші й розвинуті демократії, судомно чіпляються за спільні правила й цінності, які забезпечують їм переваги, конкурентну змагальність на вільних ринках.

Авторитарні, диктаторські режими адаптуються, пристосовуються до світу політичної й економічної свободи, повністю контролюючи порядок денний. Така концентрація одночасно довічної системи влади, воєнно-економічної сили й створення правлячих династій дозволяє їм використовувати прогрес вільного світу у своїх інтересах.

Джо Байден намагався організувати кругову оборону. Демократії проти авторитарних диктатур. Сили добра проти Вісі зла. І йому це майже вдалося. Дональд Трамп прогнозовано чіпляється за стару, руйнуючи цим ще крихку, нестійку глобальну матрицю майбутнього порядку.

Отже, загальносвітового порядку вже не існує. Тому тепер його центром стануть США. Сила в обмін на лояльність та інвестиції в Америку.

Дональду Трампу важко буде відокремлювати власні інтереси від інтересів своєї країни, якщо на кону і його, і соратників — гроші. Так діє й Ілон Маск у взаєминах з Китаєм. Якщо розширення співпраці Ілона Маска з Пекіном зробить його знову великим мільярдером, тоді китайські премії Хантера Байдена виглядатимуть як подачки для бідних.

З іншого боку, оцінки, дії Трампа та його команди побудовані на хибному уявленні, що світ навколо Америки не зміниться. Тож, попри те, що видніє на поверхні, надалі можливі різні несподіванки та сюрпризи для глобально сильних світу цього. ■

Ганна ВОЛКОВА

Нещодавно Шевченківський районний суд Полтави обрав для колишнього керівника Департаменту військово-технічної політики, розвитку озброєння та військової техніки Міноборони Олександра Лієва запобіжний захід у вигляді тримання під вартою з можливістю внесення застави в 9 млн грн. На період розслідування справи його на 52 дні відправили до слідчого ізолятора.

Дешеві аналоги іноземного виробництва клинито після першого пострілу

Ексчиновника підозрюють у постачанні неякісних кулеметів для бойових підрозділів ЗСУ. І це чергова підозра, яку правоохоронні органи висують Олександру Лієву щодо розтрати державних коштів під час закупівлі боєприпасів у 2022 році.

Також обрано запобіжний захід — тримання під вартою з можливістю внесення застави у сумі 18 млн гривень — й одному з керівників державного підприємства, назва якого поки що не розголошується, через яке поверталася ця оборудка. Йому та ще одному посадовцю держпідприємства висунуто підозру у привласненні та розтраті майна, перешкоджанні законній діяльності Збройних сил України, а також у службовому підробленні.

Запобіжний захід третьому співнику заарештованих буде обрано пізніше.

Процесуальне керівництво в досудовому провадженні здійснює Спеціалізована прокуратура у сфері оборони офісу генерального прокурора.

«Працівники теруправління Державного бюро розслідувань, розташованого в місті Полтава, встановили, що експозадовець Міноборони та двоє керівників державного підприємства у 2022 році мали поставити на фронт 400 сертифікованих великокаліберних кулеметів. Однак замість якісної зброї у війська потрапили дешеві аналоги іноземного виробництва без маркування, не придатні для використання за призначенням, — повідомив подробиці резонансної справи речник теруправління ДБР у Полтаві Олександр Білка. — Буквально після першого чи кількох пострілів у них виходили з ладу механізми, вони не могли стріляти чергами, а це основна характеристика кулеметів. Через це наші воїни могли зазнати суттєвої шкоди».

Окрім того, було поставлено лише половину кулеметів від заявленої кількості.

Виходячи з того, що суд відбувається у Полтаві, за місцем розташування ТУ ДБР, яке займається розслідуванням справи, можна припустити, що несправні кулемети, швидше за все, були виявлені на Харківському чи Сумському напрямках, оскільки управління поширює свою діяльність, зокрема, на Сумську та Харківську області.

Судячи з даних, які сам Лієв оприлюднив у фейсбуці, йдеться про контракт №403/1/22/21 між Міноборони та ДП «Спецтехноекспорт», що входить до структури державної компанії «Укрспецекспорт» на постачання 400 кулеметів ДШК калібром 12,7 x 108 мм та ще 26 кулеметів типу КПВТ, а також різних набоїв та снарядів. Контракт уклали ще в березні 2022 року на суму 193 млн грн. Загальна ж вартість озброєння, що мало бути поставлено на фронт, перевищувала 6 млн євро.

ДОВІДКА

ДШК — перший радянський станковий великокаліберний кулемет Дегтярьова — Шпагіна під набій 12,7x108 мм, був прийнятий на озброєння Червоною армією в 1939 році. З того часу аналоги ДШК використовуються багатьма арміями пострадянських та постсоціалістичних країн. Нині на полі бою обидві воюючі сторони використовують модернізований варіант кулемета — ДКШМ.

КПВТ — великокаліберний кулемет Володимирова танковий — модифікований варіант однойменного піхотного кулемета для озброєння бронетехніки.

ГУЧНА СПРАВА

Снаряди не зриваються, кулемети не стріляють

Експозадовця із закупівель Міноборони Лієва вчоргове закрили у СІЗО

Олександр Лієв (праворуч) у суді.

На мертвий вантаж документи надходили частинами

Як пишуть «Українські національні новини», посилаючись на власні джерела, «Спецтехноекспорт» підключив до виконання замовлення словацьку компанію ХХеурор s.r.o., що спеціалізується на постачанні різних видів військової техніки, а також на її модернізації.

Міністерство оборони без зволікань здійснило попередню оплату в 97% від суми контракту. Постачання мало бути здійснене в найкоротші терміни. Але щось пішло не так. Перша партія кулеметів ДШКМ 12,7 мм у кількості 200 штук виробництва словацької компанії Kolarms s.r.o., що забезпечує потреби у зброї власної армії, а також армій Чехії, Румунії, Болгарії, Угорщини та інших країн, надійшла лише у травні. Як на лихо, на неї не було експлуатаційної книжки (формуляру, в якому фіксується рух зброї, історія її перебування у військових підрозділах, результати перевірок бою, відомості про можливий ремонт тощо). А без цього, виявляється, міністерство не мало права передавати ДШК та КПВТ на фронт.

Тож замість того, щоб збивати ворожі шахедаї в небі України, великокаліберні кулемети на цілих вісім місяців лягли мертвим вантажем на складі однієї з військових частин під Києвом. Лишень у червні «Спецтехноекспорт» отримав від іноземних партнерів необхідні документи, але тільки частину. Решта надійшла аж наприкінці листопада. І то, якби т. в. о. директора Олександр Лієв особисто не зателефонував до словацьких партнерів, невідомо, скільки ще довелося б їх чекати. Зрештою військові фахівці частини, де зберігалися кулемети, винесли вердикт: «Кулемети якісні, комплектність дотримана». Після цього представники департаменту МОУ склали акт прийому-передачі, який Лієв завізував. І це відкривало зброї дорогу на фронт.

Принаймні так пояснював підозрюваний на своїй сторінці у фейсбуці (наразі її видалено) перебіг подій у той час, коли проти нього почалося слідство.

Отож кулемети пролежали без руху в Україні до січня 2023 року. Втім користі від їх застосування все одно не було, а, швидше, навпаки. Військові підрозділи почали скаргитись, що передані МО кулемети клинють.

Щодо решти 200 кулеметів, за які було перераховано кошти, то Лієв знав: «ДП «Спецтехноекспорт» повідомило, що не зможе їх поставити, оскільки хтось перекупив їх у постачальника, та запропонував повернути решту попередньої оплати. 11.09.2022 мною була висловлена претензія до ДП «Спецтехноекспорт» щодо непоставлених належним чином кулеметів. Вона містила вимогу повернути кошти і сплатити 44 млн грн

штрафу і пені. Господарський суд стягнув з ДП «Спецтехноекспорт» гроші за непоставлені 200 кулеметів (98 млн грн) та половину штрафних санкцій — 22 млн грн. Вся сума зайшла на рахунок МО».

«Кров моїх побратимів — на ваших руках»

Ця історія зацікавила детективів ДБР. Колишнього посадовця Міноборони вони запідозрили в розтраті майна шляхом зловживання службовим становищем, вчиненій в особливо великих розмірах, та перешкоджанні законній діяльності Збройних сил України, яке призвело до тяжких наслідків (ч. 5 ст. 191, ч. 2 ст. 114-1 КК України), що тягне за собою покарання у вигляді позбавлення волі на 15 років.

Підозрюваний планує оскаржити ухвалу суду. Своє затримання він називає безпідставним і заперечує всі звинувачення. У записаних відео, викладених на фейсбуці, чоловік заперечує свою провину, посилаючись на те, що замовлення й проплата великокаліберної зброї відбувалися до його призначення на посаду, а також вказує на військових експертів, котрі не виявили технічних неполадок кулеметів. Окрім того, зауважує, що «якість озброєння, доступного для закупівлі у перші місяці війни, була не завжди ідеальною».

«Так, а про що свідчить ця виправдальна заява? — запитує в коментарях під постом Лієва у фейсбуці ведучий радіо НВ, експерт з питань протидії російській дезінформації й ІДПСО проти України Дмитро Тузов. — Що в результаті закупівлі лише формуляри довозили 8 місяців, а кулемети лежали, а в подальшому «до ДВТП почали надходити рекламційні акти з військових частин, у яких констатувалась наявність недоліків у поставлених кулеметах ДШКМ». Тобто, все погано, але пан Лієв знову молодень, бо взяв на себе сміливість (смілива ж людина!) підписати документи, я все правильно розумію?

Пане Лієв, знаєте, ви схожі на Штірліца, якого не має сенсу арештовувати, бо «він усе одно вивернеться». Тільки гроші на міні і снаряди — 1,5 мільярда гривень — кудись зникли через «Львівський арсенал», а мін і снарядів Сили оборони так і не побачили, а кулемети не стріляють, бо вони мають «недоліки», як ви написали. Може, це як мінімум не ваша справа — закуповувати зброю і боєприпаси для оборони України? Віда в тому, що всі ці ваші закупівлі — це не ваша особиста справа. Це проблема тих військових, які залишилися і без мін, і без снарядів, і без кулеметів».

Військовослужбовець із Кривого Рогу Олег Кім ставить питання руба: «А чого ви не пишете, що вам це наказали робити ті, хто вас призначав на цю посаду? Ви

Кулемет КПВТ.
Фото — відкриті джерела.

і ті, хто був до вас, просто саботували постачання кулеметів нам у ЗСУ. Формуляри нам були не потрібні — потрібні були кулемети. В Новосілці і Бахмуті... Кров моїх побратимів і на ваших руках...».

«Офіцери, які підписали прийомку товару неналежної якості, мають також понести кримінальну відповідальність!» — висловлює свою думку Артем Грінченко.

Провал на поліграфі

Нагадаємо, торік Олександр Лієв деякий час також сидів у СІЗО як підозрюваний у справі з розкрадання 1,3 млрд грн на закупівлі 100 тисяч мінометних пострілів (снарядів) для ЗСУ. Служба безпеки України 27 січня 2024 року повідомила, що за сприяння Міноборони викрила чиновників оборонного відомства і менеджерів «Львівського арсеналу», яких підозрюють у розкраданні державних коштів під час закупівлі боєприпасів.

За даними слідства, у серпні 2022 року чиновники уклали контракт на закупівлю оптової партії артснарядів з постачальником озброєнь «Львівський арсенал», після чого Міноборони перевело на рахунок підприємства всю суму, передану підприємством документом. Після одержання коштів менеджмент компанії перерахував частину грошей на баланс однієї з іноземних комерційних структур, яка мала поставити замовлені боєприпаси в Україну, однак вона не відправила жодного артснаряда, а отримані кошти перевела на рахунок ще однієї афільованої структури на Балканах.

Лієву і ще чотирьом фігурантам тоді було повідомлено про підозру у привласненні, розтраті майна або заволодінні ним шляхом зловживання службовим становищем, вчинених організованою групою.

Бажаючи довести свою чесність, експозадовець Міноборони попросив слідство у його справі провести експертизу на «публічному поліграфі». І... провалив її. На запитання, чи отримував він вказівку від керівництва на укладання контракту з «Львівським арсеналом» від керівників Міністерства оборони, Лієв не зміг дати чіткої відповіді, і вона, на думку поліграфолога, була неправдивою.

Тож 12 лютого Апеляційна палата Вищого антикорупційного суду відправила Олександра Лієва у СІЗО до 8 квітня включно з правом внесення застави у 50 мільйонів гривень. За місяць, очевидно, після внесення застави, цей же суд відпустив його з-під варті під особисте зобов'язання.

Лієву і зараз нічого не завадить вийти на волю.

Тим часом офіс генпрокурора працює над поверненням грошей до українського бюджету.

Чого не повернути, так це життя українців, які виявилися незахищеними перед ворожими дронами і перед атаками росіян на полі бою. Просто через те, що дехто в тилу елементарно наживається на війні. ■

Ганна ЯРОШЕНКО

«Як усе почалося? Після повномасштабного вторгнення російських окупаційних військ в Україну до мене зверталися знайомі військові, і я допомагав, чим міг. Згодом до мене приєдналися друзі, однодумці», — пригадує приватний підприємець із міста Кременчук Полтавської області Сергій Каптан.

Спочатку, за його словами, було багато звернень стосовно «буржуйок». Відтак кременчуцькі волонтери почали робити їх із балонів з-під фреону й передавати на фронт. Ці пічки дуже компактні, мобільні, мають добру тепловіддачу — можуть нагріватися від горіння як окопних свічок, так і дров.

«За весь час виготовили понад 2 тисячі «буржуйок». Коли військові самі забирали їх, то скаржилися, що різних речей, які треба якось перевозити, в них багато, а автомашин обмаль. І оскільки автовок ми фінансово не потянемо, то взяли за причепи. Зверталися до земляків через соцмережі, місцеве радіо. У мене рекламний бізнес, тож я розміщував оголошення на своїх білбордах. У підсумку люди відгукнулися: більшість віддавала нам свої старі причепи, а хто хитріший, той придумався їх продати. Із того мотлоху ми відновили десь 70 вантажних візків і передали нашим оборонцям», — зазначає пан Сергій.

Віддають причепи бійцям безкоштовно або за собівартістю

Коли ж це джерело вичерпалося, з 2023 року волонтерам довелося створювати нові причепи. Сергій Каптан констатує, що за цей час у них сформувалася ефективна волонтерська команда однодумців. Так, Валерій Мазур забезпечує технічну й моральну підтримку. Віталій Гринбаум та Микола Бубнов виконують роботи зі зварювання металу. Шинами, дисками й усім, що крутиться, займається Віталій Яровенко. На різних етапах робіт долучається й багато інших небайдужих людей.

«Я ж ходжу з простягнутою рукою, — напівжартома-напівсерйозно говорить пан Сергій, — тобто моїм завданням є збір благодійних коштів. Не секрет, на третьому році повномасштабного вторгнення москалів і 11-му році російсько-української війни зібрати пожертви не так легко. В основному донатять одні й ті самі свідомі люди, хоч і в них «худне» запас фінансових ресурсів. Є бізнес-друзі, які, надаючи допомогу, просять цього не афішувати, бо не вважають це якимось героїзмом. Вони говорять: якщо ми, мовляв, не воюємо, то мусимо допомагати фронту гривнею. І я цілком поділяю їхню думку. Раніше й сам так чинив: жертвував власні кошти, не вихваляючись цим у соцмережах. Коли ж мій бізнес постраждав унаслідок прильоту ворожої ракети, що суттєво позначилося на доходах, мусив звертатися по допомогу до інших містян. Варто зазначити, що окремі люди сприяють забезпеченню матеріалами. Хоч загалом із цим великі складнощі. Як правило, допомогу надають представники малого бізнесу. Натомість жодне з великих підприємств Кременчука, куди я звертався, не відгукнулося. Виняток становить хіба що ПРАТ «Кременчукгаз» — із певною періодичністю це товариство перераховує кошти до нашого благодійного фонду «Спільно пліч-о-пліч», на які закуповуємо матеріали на причепи, «буржуйки», а також маскувальні сітки. До речі, ніхто з працівників створеної нами некомерційної організації не отримує зарплатні. Повторюю: це фонд, який на зарплати працівників не спрямував жодної копійки. І ще одне: я завжди звітую про те, як витрачені зібрані кошти, — це для нас принципово».

Тепер уже багато хто знає про кременчуцьких умільців: за словами мого співрозмовника, відіграє свою роль «сарафанне радіо», а ще цю роль сприяють соціальні мережі. За можливості волонтерська команда надає свої причепи всім, хто до неї звертається. Це можуть бути як військові, так і волонтери, які курсують на передову.

«Ми не опікуємося якимись окремими бригадами, вважаємо, що всі бійці — наші, — наголошує Сергій Каптан. — Обов'язкова умова — виготовлені нами причепи мають їхати на фронт. Хоча чимало причепів зробили й для підрозділів протиповітряної оборони, які захищають наше небо, зокрема й над Кременчуком. Нещодавно, наприклад, зустрів хлопців, котрі під'їхали на автомобілі з нашим при-

УСЕ ДЛЯ ПЕРЕМОГИ!

Чудова робота — нема до чого ПРИЧЕПИТИСЯ

Волонтери з міста Кременчук, що на Полтавщині, роблять вантажні візки й лафети для ЗСУ

чепом, на якому була встановлена турель. Вони повідомили, що тільки-но з нічного чергування».

За словами пана Сергія, коли їхня команда має бодай якусь фінансову «подушку», в такому разі причепи нашим воїнам дістаються безкоштовно. Коли ж немає ні грошей, ні металу, як-от зараз, після свят, Сергій Каптан просить бійців зробити відеозвернення до людей, яке він виставляє в соцмережах. «І коли бачу, що збір просувається не так швидко, як треба, раджу військовим звернутися по допомогу ще до якихось волонтерів, бо нам важко тягнути все самим. Відтак буває й таке, що віддаємо причіп за собівартістю або ж нижче собівартості. Втім, навіть у такому разі бійці зауважували, що деінде їм продали подібний вантажний візок у 2-2,5 раза дорожче», — розказує пан Сергій.

«Двохсотого причепа в нас не було і трьохсотого не буде»

Кременчуцькі волонтери виготовляють причепи різних видів. Причому сам процес відбувається у звичайному гаражному приміщенні. Сергій Каптан уточнює: в них не серійне виробництво, вони роблять такі вантажні візки, які потрібні нашим військовим на війні. Скажімо, задовольняючи запити захисників, майстри з Кременчука продукують лафети для перевезення автомобілів. «Це дуже потрібна річ, — акцентує мій співрозмовник. — Ви ж уявляєте, скільки автомашин у зоні бойових дій потрапляють під ворожі обстріли, ламаються. Чим їх доправити до СТО? Звичайно ж, лафетом. Ми зробили 20 одновісних лафетів, які вирізняються чудовою маневреністю, і 2 великих двовісних (на такі повністю заїжджає автомобіль). Останні — найдорожчі з усіх наших виробів, їхня собівартість становить приблизно 80 тисяч гривень, бо для виготовлення їх потрібно багато металу, зачастин».

Окрім усього, виготовляли причепи для транспортування квадроциклів, великих генераторів, що важать майже тону. У директора одного з місцевих підприємств завалилися шасі для вантажних візків, і він віддав їх волонтерам. Тож ті зробили причепи, які тепер використовують мінометники, ракетники для позиції. А от на замовлення бійців мобільних розрахунків протиповітряної оборони кременчуцькі умільці створили утеплені полістиролом причепи-спальники, схожі на купе потяга, де, перебуваючи на чергуванні, військові можуть по черзі відпочивати. Піднявши полиці, у таких причепах можна за необхідності й речі перевозити. Умільці виготовляли такі спальники на колесах як з двома полицями, так і з однією. Сергій Каптан стверджує, що вони затребувані й на фронті.

На кожному своєму причепі волонтери вказують його порядковий номер, а також наносять фарбою напис: «Кременчук для ЗСУ». «Зараз у роботі 204-й причіп. Утім 200-го причепа в нас не було — думаю, ви здогадуєтесь, чому. Натомість ми зробили вантажні візки з номерами 201.1 та 201.2 — обидва були призначені для одного й того ж підрозділу. Відгуки військових тільки схвальні. Узагалі наші причепи, зроблені з нуля, настільки надійні, що після перемоги хлопці в них іще картоплю возитимуть, — запевняє пан Сергій. — Є такі, які їздять фронтними дорогами вже 2-3 роки. Я часом упізнаю їх на фото в соцмережах. Їхня максимальна вантажопідйомність становить 1-1,2 тони, хоч хлопці зазвичай вантажать і більше — все одно витримують. Звісно, були випадки, коли наші причепи потрапляли під ворожі обстріли, військові приганяли нам ці пошкоджені візки, і ми їх ремонтували. Що іще важливо? Ми перестали фарбувати свої вироби в зе-

За словами Сергія Каптана, відгуки військових про їхні вироби тільки схвальні.

Виробами з найвищою собівартістю є великі двовісні лафети.

На замовлення бійців кременчуцькі умільці виготовляли й причепи для транспортування квадроциклів.

лений колір (бо військові висловили побажання, щоб вони були менш помітними). Натомість зараз робимо сірі причепи, щоб за ними менше ганялися ворожі дрони. Забігаючи наперед, скажу, що й 300-го причепа в нас не буде, а будуть вантажні візки з номерами 301.1 і 301.2, бо ми забобонні, хочемо, щоб вони мали щасливу долю, довго слугували нашим хлопцям».

«Чому я все це роблю? — насамкінець розмірковує вголос Сергій Каптан. — Через стан здоров'я не можу воювати. Але і

стояти осторонь, коли країна в такій біді, не можу. Тому роблю все, що в моїх силах, і закликаю всіх донатити на потреби нашої армії. Бо якщо не допомагати фронту, він може наблизитися до твоєї домівки».

P. S. Для тих, хто воліє надати посильну допомогу команді кременчуцьких волонтерів у цій важливій справі, вказуємо номери банківських карток: 5375 4112 0390 3526 (Monobank) 5169 3600 0294 2401 (ПриватБанк)

Тарас ГОЛОВКО

■ ПОСТАТІ

Князь Церкви, проповідник, української культури

Ігор Набитович розповідає про трилогію-біографію «Сага мистецької родини: Александер Фредро, Софія Шептицька, митрополит Андрей Шептицький»

Унікальний триптих досліджень про життєтворчість драматурга Александера Фредра, «батька польської комедії», його доньку, письменницю та художницю Софію Шептицьку, та їхнього внука і сина — митрополита УГКЦ Андрея Шептицького — створив літературознавець, перекладач, доктор філології, професор Дрогобицького державного університету імені Івана Франка та університету Марії Кюрі-Склодовської у Любліні Ігор Набитович.

У серії «Постаті культури» цю інтелектуальну трилогію-біографію «Сага мистецької родини: Александер Фредро, Софія Шептицька, митрополит Андрей Шептицький» надрукувало видавництво «Дух і літера».

Ця робота — серед цьогорічних претендентів на здобуття Національної премії України імені Тараса Шевченка.

Вперше у трилогії відтворено й описано майже всю віднайдену автором малярську спадщину Софії Шептицької та її літературний доробок. А портретного живопису в Парижі її вчив Ніколя Шіфляр — близький приятель Віктора Гюго.

Вперше оприлюднено й усю малярську спадщину митрополита Української греко-католицької церкви Андрея Шептицького. Зроблено спробу показати його становлення як мистецтвознавця. Акцентовано, що був найбільшим меценатом української культури після гетьмана Івана Мазепи.

Ігор Набитович ділиться подробицями про трилогію.

Три покоління однієї родини

■ **Пане Ігоре, книжка «Сага мистецької родини: Александер Фредро, Софія Шептицька, митрополит Андрей Шептицький» є фактично життєписом трьох знакових постатей в історії культури України і Польщі. Як бачиться, ваша літературознавча й мистецтвознавча студія є особливим відкриттям на жанровому полі інтелектуальної біографістики.**

— Насамперед інтелектуальний життєпис «Сага мистецької родини», як мені видається, — це й справді особливий винахід у сучасній (і українській, і, як бачиться, й європейській) біографістиці. Це триптих про три покоління однієї родини, де кожен життєопис — окреме мистецьке дослідження життя і творчості представників одного роду. Кожен із них залишив свій слід у мистецькому і культурному житті. Тобто ця книжка є поєднанням біографій та творчості трьох поколінь найвідоміших галицьких українсько-польських родин, які залишили незатертий і глибокий слід як в українській, так і в польській культурі та історії.

Драматурга Александера Фредра цілком справедливо називають батьком польської комедії. Вперше у «Сазі мистецької родини» українською мовою представлено життєтворчість цього комедіографа й офіцера французької армії, ординарця імператора Наполеона Бонапарта.

Його донька Софія Фредро — Шептицька — письменниця (писала французькою та польською мовами) й малярка. За стилем у прозі вона, як я намагався показати це в книжці, суголосна із Гюставом Фльобером чи навіть із Гюї де Мопассаном. У її художній прозі відлунує й австрійський бідермаер*, а мемуари є ніби передвісником творчості Марселя Пруста. Водночас

вона — глибоко релігійна людина. Знову ж, друга частина трилогії «Сага мистецької родини» є першою літературно-мистецькою біографією доньки А. Фредра загалом. Уперше у книжці відтворено й описано майже всю віднайдену мною малярську спадщину Софії Шептицької та її літературний доробок. Одним із її вчителів портретного живопису в Парижі був Ніколя Шіфляр, близький приятель Віктора Гюго, автор відомого прижиттєвого портрета цього письменника. У Брюсселі її вчив малювати пейзажі Шарль Добіньї, один із засновників Барбизонської школи малярства, яка стала передвісником французького імпресіонізму.

Їхній онук і син — митрополит Української греко-католицької церкви Андрей Шептицький — мистецтвознавець, талановитий маляр і проповідник. А водночас — найбільший меценат української культури після гетьмана Івана Мазепи. У книжці, як бачиться, вперше оприлюднено всю його малярську спадщину, зроблено спробу показати його становлення як мистецтвознавця, означити культурологічні та мистецтвознавчі погляди.

Літературознавча і мистецтвознавча студія «Сага мистецької родини» є ніби особливим продовженням ідеї, яку я намагався в такому ж потрібному біографічному ключі розгорнути в попередній моїй книжці «Дерево життя літературного роду: Іван Федорович, Володислав Федорович, Дарія Віконська» (Київ: Дух і Літера, 2018; серія «Постаті культури»), де представлено життя і творчість трьох поколінь українсько-польсько-австрійського письменницького роду Федоровичів. При цьому два перші представники цього княжого роду писали польською мовою, хоча й вважали себе українцями.

Спроба створення біографії Івана Федоровича (яку так і не було закінчено) була першим досвідом писання історичних розвідок для молодого Івана Франка. Володислав Федорович був третім головою Товариства «Просвіта» у Львові, меценатом Франка, галицьких малярів Корнила Устияновича та Івана Труша, буковинського маляра Миколи Івасюка. Їхня онука і донька Кароліна Маєр фон Вітонд (по матері — австрійка), для якої німецька була рідною, англійська й французька — мовами шкільної освіти, стала українською письменницею-модерністкою і мистецтвознавцем, пишучи під псевдонімом Дарія Віконська. Євген Маланюк у поемі «Побачення», написаній на початку Другої світової війни і присвяченій Дарії Віконській, створив мистецьку історіософську візію цього княжого роду Федоровичів.

Водночас обидва ці мої біографічні, сказати б, макронативи — і про княжий рід Федорови-

чів, і про графів Фредрів-Шептицьких, представлено на тлі політичної історії Галичини й України, Польщі, Європи, Габсбурзької монархії, історії мистецтва (театру, малярства, художньої літератури) кінця XVIII — першої половини XX століття.

Руйнуємо приречення на замовчування

■ **Чому і досі так мало знають в Україні про діда митрополита Александера Фредра і його матір Софію Шептицьку, адже їхні здобутки в літературі й малярстві можна долучати до духовної скарбниці не лише польської, а й української культури?**

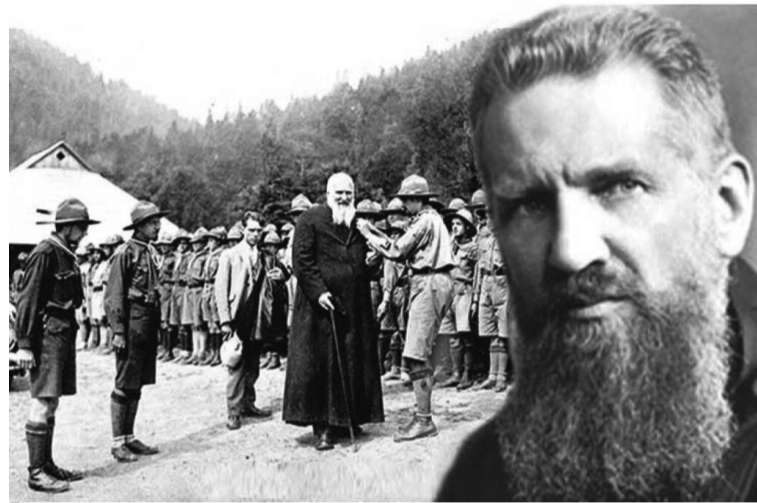
— У Давньому Римі існувала особлива форма покарання — *damnatio memoriae*, або прокляття пам'яті, — посмертне приречення на замовчування та забуття ворогів панівного режиму. Імена тих, кого було засуджено на *damnatio memoriae*, усували з документів, пам'ятників, а скульптури, горельєфи й барельєфи з їхніми зображеннями розбивали, будинки розвалювали, на мальовидлах їхні обличчя затирали. Подібне сталося на довгі роки й із пам'яттю про рід Фредрів-Шептицьких, їхньою мистецькою спадщиною. Над драматургом Фредром і його донькою, мисткинею Софією Шептицькою, нависало табу на імені митрополита Шептицького. Після Другої світової війни в Україні ставили загалом тільки комедію Фредра «Дами і гусари» — і то лише тому, що вона йшла на російських сценах. При цьому Фредрова п'єса була перекладена українською не з оригіналу, а з російської (!) мови. 1969 року Театр імені Івана Франка у Києві поставив Фредрову «Помсту» в чудовому українському перекладі Бориса Тена. Але за короткий час її було знято з репертуару.

Постать Фредра, однак, є однією з центральних у романі Романа Іванчука про Маркіяна Шашкевича «Вода з каменю» (1982 рік).

На імені і творчості Софії Шептицької, матері глави забороненої і переслідуваної московитами Церкви, звичайно ж, теж лежала *damnatio memoriae* — тавро табу.

■ **У книжці йдеться про те, що в XIX столітті чимало ополечених магнатських родів в Австро-Угорщині, предками яких були русини-українці, почали досліджувати свої родові дерева, культивувати давні родинні традиції. Не оминувало це і рід Шептицьких. Як ви гадаєте, коли питання національної ідентичності для владки Андрея набуло виняткового значення?**

— Формування національної ідентичності майбутнього митрополита відбувалося з раннього дитинства. У родині розмовною мовою була польська, з матір'ю Роман та інші брати найчастіше спілкувалися французькою мовою — мовою європейської ари-

Андрей Шептицький.
Колаж із сайту ucu.edu.ua.

тократії, дипломатії. Але всі молоді Шептицькі були свідомі того, що вони належать до роду, відомого з часів короля Русі-України Данила.

Перші прояви такої зовнішньої ідентифікації Романом себе як русина-українця можна додати в документації Ягеллонського університету. У відповідній графі студент Роман Марія на початку 1883/1884 навчального року буде вписаний як «поляк». Наступний навчальний рік він проведе в університеті у Бреславлі-Вроцлаві, а повернувшись через рік знову до Кракера, спочатку запише себе як «поляк», далі перекреслить це і впише — «русин» (себто «українець»). У наступних записках в університетських книгах перекреслень уже не буде — він твердо і впевнено декларуватиме себе «русином»-українцем. Подібним був процес народження української ідентичності й у його молодшого брата Казимира — отця Климентія (великомученика і Праведника народів світу). Ще один із п'яти братів Шептицьких стане військовим, буде генералом Польського війська, одним із тих, що відновили Польську державу — Другу Річ Посполиту. 1920 року фельдмаршал Юзеф Пілсудський навіть розглядав генерала Шептицького як свого наступника.

■ **Коли і за яких обставин майбутній митрополит Андрей Шептицький зробив свідомий вибір — стати священником не римсько-католицької, а саме греко-католицької церкви? Яке ставлення до цього рішення виявили його рідні?**

— Стати священником Роман Марія мав мрію ще з дитинства. Процес вибору конфесії отцем Шептицьким був непростим. На основі документів і спогадів сучасників я намагався реконструювати цей шлях повернення графа Романа Марії Шептицького, разом із його молодшим братом Казимиром — отцем Климентієм, до конфесійної традиції свого українського роду.

Для батьків цей процес був насправді екзистенційною драмою. Мати змушена була змиритися з його вибором конфесії, а батько — з тим, що найстарший

син відмовляється від родинних маєтків та послостей і йде в монастир.

Сімейна дискусія щодо відходу Романа Шептицького до чернецтва життя, його бажання стати ченцем і священником Української греко-католицької церкви тривала багато місяців. Остаточно і мати, і батько примирилися з відходом сина зі світського життя.

Ставлення до вибору молодого графа Шептицького

■ **Як це все узгоджувалося з польським національним середовищем, яке завжди гостро реагувало на будь-які прояви утвердження українськості у Галичині?**

— Польський шляхетський прошарок загалом негативно поставився до вибору молодого графа Шептицького. Подібний шлях пройшов і Володимир Антонович — батько новітньої української історіографії та Київської історичної школи, організатор дослідження української та білоруської історії часів Русі-України та Великої князівства Литовського. Зустріч з Антоновичем у Києві була вкрай важливою для молодого Шептицького. Професор Антонович походив з українсько-польської шляхетської родини, і його розрив із польським політичним, культурним середовищем і перехід до українства бачився для цього середовища зрадою — його називали «перевертнем». Романові Шептицькому і його братові Казимирові довелося повторити шлях самоідентифікації професора Антоновича.

■ **Чи ставив митрополит Андрей Шептицький, сказати б метафорично, знак рівності між Московією і Другою Річчю Посполитою?**

— Звичайно ж, ні. Росія була імперією й деспотією, яка нищила все українське, намагавшись затерти й знівелювати українську ідентичність. Оскільки Греко-католицька церква була остом цієї національної ідентичності, вона жорстоко нищилася московитами як у їхній імперії царській, так і в комуністичній. Друга Річ Посполита в різних

ПОСТАТІ

МИСТЕЦТВОЗНАВЕЦЬ ТА МЕЦЕНАТ

Софія та Андрій Шептицькі.

політичних, економічних, національних справах хоч і не надто толерувала українські інспірації в Галичині (чи, як її називали, Східній Малополющі), однак у ній постать митрополита Шептицького мала неофіційний статус етнарха — людини-інституції, що була головним стрижнем і оборонцем перед Польською державою українських національних устремлінь — політичних, економічних, культурних, освітніх.

■ Судячи з того, яку кар'єру в Польській державі зробив його рідний брат Станіслав, між ними мали б виникати непорозуміння у взаєминах, адже світоглядно вони мали б бути антагоністами й, напевно ж, по-різному сприймали і трактували ставлення до українців-галичан польської влади?

— Генерал Станіслав Шептицький був свідомий, що він є русином (але це не означало, що він ідентифікував себе як українець). Усі брати Шептицькі ніколи не були антагоністами — це видно й зі спогадів різних акторів цієї драми життя, як і з листування між братами. Між ними завжди була велика родина любов.

Коли під час Першої світової війни у війську Австро-Угорської монархії почали створювати відділи Українських січових стрільців, (тоді ще) полковник Станіслав Шептицький доповів міністрові оборони монархії Александеру фон Кробатінові своє позитивне бачення ідеї створення УСС, але відмовився їх очолити, повідомляючи, що він має інші плани.

У якісь моменти 1920 року Пілсудський мав намір передати Шептицькому портфель міністра оборони Польщі, однак протиріччя між ними нарастали. Митрополит Шептицький і його брат отець Климентій інформували генерала Шептицького про утиски української Церкви та українців Галичини новою владою. На нарадах у Пілсудського доходило до таких запальних дискусій і суперечок (йшлося не тільки про українські проблеми), що генерал Шептицький, уже тоді міністр оборони Польщі, вислав до маршала секунданта і викликав його на дуель. Пілсудський аргументував свою відмову від поєдинку тим, що він є начальником Шептицького й стрілятися або руба-

тися на шаблях із ним не буде. Після державного ж перевороту 1926 року в Польщі генерал подав у відставку. Усі брати Шептицькі до останніх днів були взірцем родинної любові.

Взаємини з Володимиром Винниченком

■ У «Сазі мистецької родини» згадується епізод, як митрополит, повертаючись із російського полону, відвідав Київ, охоплений революційними подіями 1917 року. У вашій розповіді фігурує Володимир Винниченко, який з якихось причин виявив неповагу до духовного сану Андрія Шептицького. Цікаво, що ним керувало?

— Винниченко був чудовим письменником-модерністом, однак його соціалістичний світогляд, політична бездарність (яка була однією з причин поразки Української держави) поєднувалися з антирелігійними переконаннями. Мені видається, що він не надто усвідомлював, що Шептицький на той час уже був культовою постаттю для українців-галичан, національним провідником. А разом із цим усім Винниченкові бракувало культури й виховання...

■ До слова, зовсім інше ставлення до Андрія спостерігаємо в інших письменників, зокрема Василя Стефаника, Наталени Королевої, Уласа Самчука, Олени Теліги, Віри Вовк...

— Василь Стефаник, як і багато інших українських письменників, ставився до владики Шептицького зі справжнім пієтетом. Дехто з українських радикалів був прикро незадоволений тим, що Стефаник, приїжджаючи до Львова, прямував насамперед до митрополичого палацу біля собору Святого Юра. На закиди, чому він, Стефаник, ходить до Шептицького, той відповідав: «Я люблю дивитися на ту срібну голову, що думає і журиться про всю Україну».

Щемливий спогад про зустріч із митрополитом в окупованому німецькими нацистами Львові залишив Улас Самчук, який був тоді у владики Шептицького разом з Оленою Телігою.

Одна з історій взаємин з українським письменством пов'язана з долею родини отця Селянського. Після раптової смерті цього греко-католицького священника його дружина залишилась із сімома дітьми

Ігор Набитович.

без чоловіка, без засобів до життя. Митрополит Шептицький оплатив навчання її дітей в університетах. Серед цих дітей, що працювали для української освіти й культури, був і лікар Остап Селянський. Хрещеним батьком його доньки Віри буде митрополит Шептицький. Вона ж стане професором германістики в університеті Ріо-де-Жанейро й відомою українською письменницею під псевдонімом Віра Вовк.

Найбільший меценат української культури ХХ століття

■ Як впливає з вашої розповіді, у передвоєнний час митрополит Андрій Шептицький, крім розбудови в цей період Української греко-католицької церкви на терені Галичини, активно займався меценатською діяльністю, дбайливо збирав старожитності, регулярно читав мистецтвознавчі лекції (зокрема й у забороненому українському Таємному університеті у Львові), брав участь у кооперативному русі. В чому полягала його концепція об'єднання церков східного і західного обряду, повернення східної церкви, зокрема російського православ'я, до єдності з Римом?

— Головною ідеєю завершальної частини «Саги мистецької родини», присвяченої митрополитові Шептицькому, є те, що владики Андрій був найбільшим меценатом української культури ХХ століття. До нього, як мовилося вище, лише гетьман Мазепа вкладав у розвиток української культури такі зусилля і кошти. Шептицький намагався подолати розкол християнства 1054 року і тим самим зцілити московське православ'я від імперських напорувань і устремлінь, зрощування московської церкви з імперською державою. Сьогодні ці устремління, можливо, можуть бачитися ілюзорними й нездійсненними.

■ Як склалися взаємини між митрополитом Шептицьким і УГКЦ та різними політичними силами у Галичині в часи Другої Речі Посполитої?

— Владика закликав до суспільної та національної толерантності. Суспільні й національні конфлікти митрополит Шептицький розглядав крізь призму моральності, застерігав від прамату інтересів нації над справою рятування людських душ. Якщо легальні українські партії провадили «органічну працю» (такі як Українське національно-демократичне об'єднання), намагалися у постійній політичній боротьбі, в умовах перебування

Галичини у Польській державі, віднаходити шляхи культурного, мовного розвитку, суспільно-економічного піднесення українців, то нелегальні організації (як ОУН) вважали цю політичну діяльність недолугою, оскільки вона приносила марні результати. Вони добачали можливість здобути незалежність методами «перманентної революції».

Від часу створення 1929 року Організації українських націоналістів між митрополитом Шептицьким і Проводом ОУН тлів прихований конфлікт. Діяльність у цьому підпільному русі бачилася владиці такою, що відтягує молодь від позитивної органічної праці. Ці різні підходи були простором постійного напруження по горизонтальних стратах українського суспільства і в Галичині, й на Волині. Українська греко-католицька церква декларувала неприйнятність терористичних актів як засобів боротьби за національні інтереси. Митрополит двічі в пастирських листах артикулював ставлення Церкви до збройних методів спротиву. Очевидно, що насамперед йшлося про діяльність ОУН.

■ Як митрополит сприймав події приєднання Галичини до СРСР після підписання пакту Молотова—Ріббентропа, коли українці-галичани, поляки, євреї стали свідками незліченних злочинів, вчинених новою — російською — окупаційною владою?

— Комунізм для Шептицького був доктринальною людиноненависницькою, яка насаджувала зневагу як до людської душі, так і до Бога. Для нього російський режим на чолі з Іосіфом Сталіним-Джугашвілі був «горсткою злочинців», яка захопила владу на російській своїм мілітарною силою і всезагальним терором утримувала в неволі Велику Україну. Такі означення звучать у кількох його пастирських посланнях. Комуністична російська імперія переслідувала християн та інші релігії. Фашизм, нацизм та комунізм були для Шептицького спорідненими ідеологіями, які встановлювали тотальний контроль над суспільством і Церквою, пропагуючи й впроваджуючи свої доктрини антилюдськими методами.

Відкрито вимагав від нацистського режиму припинити винищення євреїв

■ Митрополиту Андрею Шептицькому історики різних маетей закидали те, що він вігав прихід гітлерівської армії на землі Галичини в 1941 році. Як

було насправді?

— Звичайно, це тотальна ідеологічна брехня й неправда. Для советського союзу всі, хто боровся за незалежність, — це нацисти. Я детально про такі інсинуації написав у книжці.

■ Чому предстоятель Української греко-католицької церкви все ж наважився в роки війни написати лист шефу СС і гестапо Гайнріху Гімлеру з вимогою припинити політику геноциду євреїв, усвідомлюючи те, що це несе реальну загрозу його життю й усій греко-католицькій церкві?

— Митрополит Шептицький був чи не єдиним найвищим достойником християнської церкви в Європі, що відкрито вимагав від нацистського режиму припинити розстріли й винищення євреїв. Його ж самого від арешту рятувало те, що, як я вже сказав, він був постаттю-інституцією, етнархом, що єдиний міг представляти й захищати перед німецькими та російськими окупантами не тільки українців-галичан, а й поляків та євреїв. Саме цю діяльність митрополита, його постійні перемовини з нацистами, щоб уберегти життя тисяч людей, московити називали «співпрацею» і колаборацією.

■ Як гадаєте, чому і досі припускається роль владики Андрія в порятунку євреїв у роки Голокосту, чому його й досі не визнано Праведником народів світу?

— За усіма законами людяності й Божими законами, спільними для єврейського, митрополит Шептицький є однією з найзаслуженіших постатей рятування невинних жертв Голокосту від смерті — чи то від концтаборів і газових камер, чи тих, кого вішали й розстрілювали на вулицях окупованих міст. Ченці і черниці, священники Української греко-католицької церкви невтомно працювали, ризикуючи своїми життями і життями своїх рідних, для порятунку сотень євреїв. Символом такої самопосади є український священник Емілій (Омелян) Ковч, що завершив земне життя в німецькому концтаборі Майданек біля Любліна. Всі ниточки цієї таємної й смертельно небезпечної акції порятунку й переховування і єврейських дітей, і дорослих — і для тих, хто рятував, і тих, кого рятували — тягнулися до Митрополита Шептицького. Однак московська пропаганда і тиск советської дипломатії зробили все, щоб не допустити визнання митрополита Праведником народів світу.

У книжці я прагнув детально проаналізувати і продемонструвати, що Яд Вашем має усі підстави знову повернутися до цієї проблеми й нарешті відновити історичну справедливість, висловити подяку пам'яті і праведному чинові митрополита Андрія Шептицького, визнавши його Праведником народів світу.

Можна стверджувати, що митрополит Шептицький був цілою добою в історії кількох країн і Церкви. Він змінив хід історії. Й певний, що прийде час — і його проголосять і святим, і Праведником народів світу, відновивши історичну, людську і Божу справедливість... ■

*Бідермаєр, міщанський романтизм — напрям у німецькому та австрійському мистецтві 1830—1840-х. Бідермаєр вважається перехідним періодом між класицизмом і романтизмом. Фактично є уособленням німецької міщанської культури.

Олександр МИХАЙЛЮТА, письменник

Вступ України до Європейського Союзу відкриває нові можливості для бізнесу та подорожей, а також приносить зміни у законодавстві, зокрема в сфері дорожнього руху, зазначив Денис Шмигаль у поданні законопроекту 8082 до Верховної Ради. Відповідно до Угоди про асоціацію з ЄС, Україна зобов'язана привести своє законодавство у відповідність до європейських стандартів. Одним із важливих кроків, на думку чиновника, у цьому напрямку стане ухвалення нового Закону «Про дорожній рух», який наразі активно обговорюється. Проте, як з'ясувалося, брехун із вищого ешелону влади слуг народу не каже, що в Євросоюзі такого закону ще нема, це Україна ставить воза перед конем... Навіщо? А задля збагачення чиновницького корпусу за рахунок наївного населення. Тому й квапляться.

Що ж приховано в зловісному законопроекті №8082?

А він передбачає зміну терміну дії посвідчень водія для категорії В до 10 років. Це означає, що до 2033 року всім українським водіям необхідно буде отримати нове посвідчення. Передбачено нормування мінімального та максимального віку для керування транспортними засобами. Враховуватимуться такі аспекти:

— Стан здоров'я потенційно водія.

— Успішне складання теоретичного та практичного іспитів у сервісних центрах МВС.

Законопроект є абсолютно корупційним, адже містить антиконституційну норму (згідно з Конституцією, ніякий закон не може погіршувати становище громадянина, яке є на даний момент) про перекладання іспитів з ПДР. На практиці це означає: заплатити пенсіонер, якому більше 65 років, відповідному поліційному органу, — отримати нове посвідчення; не заплатити — посвідчення не буде...

За задумом Шмигалья, пропонується скоротити до п'яти років термін дії водійського посвідчення для водіїв віком із 65 років. Після 70 років права потрібно буде міняти кожні два роки, а після 75 — щорічно.

При цьому сама процедура вимагатиме проходження спеціальних тестів на когнітивні здібності та медогляду. Пенсіонерам доведеться довести, що вони ще в змозі адекватно реагувати на дорожню обстановку і здатні безпечно водити машину. Тим, хто не зможе пройти тести, доведеться стати пішоходом.

Ця ініціатива не є примхою українських нардів, брехливо зазначає прем'єр, і є частиною євроінтеграційних правок до законодавства. У країнах Євросоюзу такої дискримінації щодо людей похилого віку нема. Це — відверта спекуляція. Тобто шахрайство на державному рівні. При цьому ми не бачимо потуг КМУ щодо внесення поправок до законів про збільшення оподаткування на розкіш олігархів та їхніх посіпак або щодо функціонування так званих мікрокредитних небанківських установ, які «запрягли» своїми мікрокредитами з річною ставкою в 1000% мільйони українців і фактично є складовою гібридної війни росії проти України. Зауважимо, що в Європі процентна ставка за кредит не перевищує 5% річних... Це означає, що нинішня влада чинить спланований геноцид українців.

Обурює громадськість і запланований зі згоди голови ВРУ Стефанчука законопроект щодо приватизації медичних закладів, що грубо порушує статтю 49 Конституції України про безоплатну медичну допомогу, де сказано, що «Держава створює умови для ефективного і доступного для всіх громадян медичного обслуговування. У державних і комунальних закладах охорони здоров'я медична допомога надається безоплатно; існуюча мережа таких закладів

не може бути скорочена». Після ухвалення антинародного документа про приватизацію лікарень у нас розвиватиметься медицина, а похоронні бюро. Це законопроект Люцифера проти людяності! І без цього згідно зі статистикою, 2024 року смертність в Україні утричі перевищила народжуваність. Тобто, утилізацію українців під прикриттям путлівської СВО (спеціальна військова операція) можновладці втілюють успішно. Та хай не забувають, що народ може чинити спротив згідно із Загальною декларацією прав людини ООН (1948 р.): «Народ і кожна людина мають право вдатися як до останнього засобу до повстання проти тиранії і гноблення». А Загальна Декларація прав людини є частиною національного законодавства України (ст. 9 Конституції).

Водії якого віку найчастіше потрапляють у ДТП

Які ж аргументи є в Шмигалья для просування цього антинародного законопроекту? А їх просто нема. Погляньмо на публікацію на сайті AVTOSOTA ще 10 лютого 2023 року (автор А. Савіцький).

Водії зі стажем понад 20 років найрідше потрапляють в аварії на дорогах країни.

Найнебезпечнішими на українських дорогах вважаються автомобілісти віком від 18 до 25 років. Кожен четвертий з них хоча б щорічно потрапляє у ДТП. Ця сумна статистика випливає з результатів дослідження компанії Autolist.

Як з'ясувалося в ході опитування 600 громадян з найбільших міст України, ймовірність страхового випадку у водія у віці від 18 до 25 років наближається до 70%, а відсутню знижується вона тільки щонайменше після 10 років за кермом.

Так, найрідше потрапляють в аварії водії зі стажем понад 20 років — вони заявляють про страхові випадки в середньому на 22% рідше, ніж автомобілісти молодших вікових груп.

А це інформація з сайту BBC News Україна від 18 січня 2019 року:

Як там насправді «за бугром»? Найбезпечнішими на дорогах є водії зі стажем понад 30 років, страхові випадки з якими трапляються на 29% рідше, ніж у решти (йдеється про Велику Британію. — Авт.) Станом на листопад, у країні налічувалося понад 5 мільйонів водіїв, яким понад 70 років. З них понад 100 тисяч — віком понад 90 років.

Чи становлять літні водії потенційну небезпеку?

Статистика свідчить, що твердження про те, що водії похилого віку становлять небезпеку є необґрунтованими. Президент британської Автомобільної асоціації Едмунд Кінг розповідає, що після великих аварій за участю літніх водіїв часто лунають заклики про заборону або обмеження, але більше ризику становлять саме водії молодшого віку.

■ СКАНДАЛ

Старим тут не місце?

Навіщо Кабмін Дениса Шмигалья прагне позбавити водіїв поважного віку можливості сідати за кермо

«Три бохатиря». Ось хто насправді хоче позбавити пенсіонерів права сідати за кермо...

За його словами, молоді водії, здебільшого чоловічої статі, мають більше шансів потрапити в аварію протягом півроку після складання іспиту на права, ніж досвідчені водії похилого віку протягом такого ж періоду.

Він пояснює: «Водії літнього віку часто самі застосовують до себе застереження — не їздять в темний час доби і обирають лише знайомі дороги».

Дослідження, яке провів у 2016 році Університет Свонсі, виявило, що водії у 70-річному віці потрапляють у ДТП втричі або вчетверо менше, ніж чоловіки віком від 17 до 21 року.

Васоціації британських страховиків кажуть, що страхування автомобіля в середньому обходиться дорожчє водіям, яким понад 80 років.

Але вік — це не єдиний фактор, який враховують страхові компанії у Британії. Великий стаж і відсутність порушень теж позначається на вартості страховки, тож у цьому разі похилий вік може стати перевагою.

Скільки 90-річних водіїв керують автомобілем у Британії?

У Британії 110 тис. людей віком 90 років або старше досі мають посвідчення водія, згідно з даними Агентства з ліцензування водіїв і транспортних засобів, оприлюдненими в листопаді.

314 власників водійського посвідчення мають вік 100 років або старше. Найстаршим з них, а таких четверо, — по 107 років.

Що каже закон?

За британським законодавством, після досягнення 70-річного віку посвідчення водія автоматично перестає діяти. Щоб його поновити, водію доведеться заповнити форму, в якій самостійно оцінити свій стан здоров'я і засвідчити, що він чи вона досі в змозі кермувати. Але проходить огляд чи складати іспит не потрібно. А що пропонує Шмигаль? Проходити медогляд і перекладати іспити, що є ознакою корупційної діяльності органів влади.

Далі британські водії поновлюють посвідчення кожні три роки.

Зокрема, згідно з британським законодавством, щоб мати право водити автомобіль, слід бути в змозі побачити номерний знак автомобіля з відстані 20 метрів.

А тепер уявімо, що корупційний законопроект Шмигалья набуває чинності. Це автоматично призводить до смерті близько 5-6 мільйонів пенсіонерів-чоловіків та їхніх дружин, які мешкають у селах і райцентрах. І вони їздять у своїх потребах по району (магазини, лікарні, нотаріуси тощо) на стареньких «Жигулях» або й «Запорожцях», адже громадського транспорту на периферії вже давно практично нема. То оце і є метою зловісного проекту? Залишити людей похилого віку без засобів пересування та приректи на погибель? Вочевидь, що так і є. Зрозуміло, що сам факт появи такого документа у багатьох людей і громадян викличе шок, інфаркт, інсульт... адже людей одним махом хочуть позбавити перспектив на життя.

При цьому пан Шмигаль як посадова особа грубо порушує ст. 22 Конституції України, в якій сказано: «При прийнятті нових законів або внесенні змін до чинних законів не допускається звуження змісту та обсягу існуючих прав і свобод». А ст. 116 Конституції України (пункт 2) гласить, що КМУ «вживає заходів щодо забезпечення прав і свобод людини і громадянина». Та бачимо, що Кабмін не забезпечує права, а нахабно прагне позбавити мільйони людей цих прав.

ЄС олігархи не куплять...

Шмигаль мотивує цей законопроект нібито вимогою ЄС, бо без нього Україну туди нібито не візьмуть... Хоча, наголошую, про подібні новації в ЄС тільки говорять, там спокійно їздять за кермом легковиків мільйони 80-річних людей... А наші (не наші) нардени прагнуть прохати законопроект 8082 просто для зміцнення корупційних схем. До того ж членство в ЄС Україні ще довго «не світить» попри побрехеньки суцільної влади, нібито нас ось-ось приймуть у Євросоюз. А на європейському боці загалом до будь-яких конкретних термінів ставляться максимально акуратно — так тодішній президент Євроради Шарль Мішель обережно заявляв, що Україна «може» стати членом ЄС у 2030 році, але лише якщо «обидві сторони виконають своє домашнє завдання».

Очевидно, як і в інших аспектах українського життя, вкрай важливим чинником для євроін-

Посвідчення водія Генерального секретаря ЦК КПРС Л. Брежнєва, отримане ним у віці 70 років.

теграції стане закінчення війни (звісно, з урахуванням умов, на яких воно відбудеться). Думка про те, що воюючи Україну не можна брати до ЄС, у європейському медіапросторі звучить часто. До того ж у Єврокомісії є чимало претензій щодо розвитку демократичних інституцій в Україні. Наприклад, усі послы країн G-7 ще торік висловилися про неприпустимість згортання в нашій державі незалежних ЗМІ та панування в інформпросторі провладних «Єдиних новин». На що Міністерство культури та стратегічних комунікацій зухвало відповіло у кращих традиціях диктаторських режимів (і чим вони різняться від позиції того-таки Лукашенка чи путіна?), йдеється в коментарях Соцмереж.

Як зазначило відомство на своєму сайті, «рекомендації Єврокомісії щодо «Єдиних новин» взяті до уваги». При цьому вже нинішній міністр Микола Точицький продовжує наполягати на тому, що телемарафон не завершить свою роботу до кінця російсько-української війни. Попри засилля там одіозних промосковських ведучих.

Варто нагадати: 4 квітня 2020 року пан Шмигаль склав Присягу як член Кабінету Міністрів, де зазначено: «...Зобов'язуюся додержуватися Конституції України та законів України, обстоювати права і свободи людини і громадянина...». Фактично ж прем'єр обстоює узаконення ще однієї корупційної лазівки для нечистих на руку в органах МВС, бо наявність цього документа дасть можливість чиновникам у погонах збагачуватися на видачі довідок про стан здоров'я людей похилого віку та успішне перекладання ними іспитів зі знання ПДР. Приблизно буде щось подібне до злочинної діяльності МСЕК і ВЛК. Чого нема в Європі. А в Британії, з якою президент Зеленський уклав сторічну угоду про співпрацю, — й поготів. Оскільки ця «ініціатива» придворного прем'єра спрямована на болючий удар проти кожної української родини, вважаю, що пан Шмигаль має негайно піти у відставку.

«Законопроект 8082 про позбавлення водіїв поважного віку права сідати за кермо є сигналом народу (а це — мінімум 10 мільйонів виборців) не голосувати за цю антиукраїнську владу». ■

НАЦІОНАЛЬНЕ НАДБАННЯ

Зварю тобі борщину і насущу на фронт

Багато таємниць з української національної кулінарії починаючи з 1584 року розкриває письменниця Світлана Короненко у книзі досліджень «Біблія борщу»

Валентина САМЧЕНКО

Борщ — що там про нього розмірковувати? Треба зготувати і кликати до столу всю родину чи й гостей. У кожній господині є свій рецепт цієї найсмачнішої страви: з додаванням квасолі, сушених груш або яблук, квашеної капусти, грибів чи реберець. А Тарас Шевченко, знаємо, найбільше любив борщ із карасями.

У період сучасної 10-річної російсько-української війни, піклуючись про захисників і захисниць, волонтери з Рівненщини до лінії фронту передають навіть сухий червоний борщ із 12 інгредієнтів.

Те, що український борщ є явищем культури нашої давньої нації, засвідчило включення Міжурядовим комітетом з охорони нематеріальної культурної спадщини 1 липня 2022 року на 5-му позачерговому засіданні до Списку нематеріальної культурної спадщини ЮНЕСКО, що потребує негайної охорони. Бо рашисти навіть рецепти української страви безкінечно намагалися красти і привласнювати ще до збройного нападу в 2014 році, особливо за кордоном, у меню ресторанів прописуючи — «русскій борщ».

Велику книгу «Біблія борщу. Трохи таємниць з української національної кулінарії» видало у 2024 році видавництво «Ярославів Вал». Це перше кулінарно-етнографічне дослідження про найпопулярнішу страву-маркер, яка стала частиною української ідентичності. Упорядниця Світлана Короненко збирала близько 900 рецептів борщів зі 184 українських, польських, білоруських і російських кулінарних, а також етнографічних, статистичних та художніх книг 1584—2022 років.

«Не поцурайтеся хліба-солі, борщу скоштуйте»

Як виявилось, в часи війни немає іншої теми, яка може так об'єднати людей і змусити їх хоч на кілька митей забути про жахіття, які відбуваються в країні, — пише у вступі до книжки докторка історичних наук Марина Гримич. І на низу цікаві факти про цю українську страву.

Зафіксований факт про те, що чернігівсько-київський борщ варили упродовж шести годин. А бульйон готували на фаршированій курці та одначасно яловичині. А для закваски використовували не лише свіжий буряк, а й житні висівки.

Не такими вже й класичними є рецепти борщу з м'ясом. Дуже популярними були, зокрема й у чумаків, борщі з рибою: свіжою, сушеною, вудженою і навіть з оселедцями. А у всіх відомій «Конотопській відьмі», написаній 1833 року, Григорій Квітка-Основ'яненко описує у сотника на обідньому столі спочатку гарячий борщ з усякою м'ясою, а потім заходжуваній, з линами.

Кожна господиня намагалася кидати в борщ усе, що траплялося під руку. Тож готували його і з селерою, і з ріпою, і з молодим буряковим бадиллям, і з бруквою, і з фенхелем. Від себе Марина Гримич додає, що в Бразилії українці-емігранти кидали для поживності в готову страву варену маниоку — коренеплід кущової тропічної рослини родини молочайних.

У книзі є унікальний борщовий покажчик — своєрідний каталог інгредієнтів страви. Авторка наводить їх сотні. І називає їх у виокремленому третьому розділі «Сильвети про інгредієнти борщу», даючи сторінки з цікавими описовими розповідями та рецептами.

У виданій 1798 року «Енеїді» Івана Котляревського читаємо: «Був борщ до шпундрів з буряками», «Борщів як три не поденькуєш», «Не поцурайтеся хліба-солі, борщу скоштуйте». А харків'янин, професор Микола Сумцов у ґрунтовній історично-етнографічній розвідці «Слобожане» (виданій 1918 року) писав, що страву у Слобожанщині — звичайно борщ з капустою, буряками, картоплею, заправ-

лений салом. Вказує на додавання сметани і... баклажанів. Читаємо пояснення, що йшло все ж про помідори, які наприкінці XIX століття називали саме баклажанами.

До появи у борщі буряка традиційним у ньому був борщівник. Не той, смертельно небезпечний, — височенний технічний, якого не варто навіть торкатися, а їстівний. Чи не вперше про борщ із борщівника згадав у своєму «Гербарії польському» (1543—1553) ботанік Марцін з Уржендова — як про лікарську та овочеву рослину. Німець Мартин Груневег у своїх «Записках про торгівлю поїздку...» 1584—1585 років розповів про базар поблизу Києва, де його перекладали, що містяни купували борщівник для борщу.

Сотні рецептів як культурний код

Задум написання книги «Біблія борщу» виник ще 2020 року, коли команда Євгена Клопотенка разом з Міністерством закордонних справ України розпочали кампанію з визнання борщу українською національною стравою на міжнародному рівні. «Ми з чоловіком Михайлом Слабошпицьким відстежували цей процес, нам було цікаво, хоча це наче не стосувалося того, чим ми займалися», — розповіла письменниця Світлана Короненко.

Тоді вона почала уважно читати оцифровані давні книги на російських сайтах, у яких були рецепти з назвами «український» і «малоросійський» борщ. Коли в родині це обговорювали, то чоловік запропонував зробити книжку про страву, яка об'єднує багато смислів; зібрати рецепти від найдавніших, які можна зустріти в різних книгах. Коли вже було віднайдені й опрацьовано 700 рецептів, авторка доєднала інформацію з 34 польських сайтів із рецептами, серед яких є теж українські. Окремі рецепти з польської мови перекладала письменниця Леся Воронина, а також літературознавець Всеволод Рагойша.

«Це фундаментальна робота, — сказав на презентації «Біблію борщу» в «Укрінформі» ініціатор внесення українського борщу до Реп-

резентативного списку нематеріальної культурної спадщини людства ЮНЕСКО, шеф-кухар Євген Клопотенко. — Визнання ЮНЕСКО є дуже важливим. Одночасно, коли у нас є таке інформаційне підґрунтя, тисячі рецептів, то ніхто у світі не може прийти і сказати, що це не наш борщ. Друга важливість цієї роботи в тому, що вона розбиває стереотип про канонічність борщу: мовляв, червоний борщ тільки так готується — й по-іншому не можна».

Директор Інституту української мови НАНУ Павло Гриценко акцентує, що про давню історію українського борщу свідчать, скажімо, що козацькі прізвиська та географічні назви. Місту Борщів на Тернопільщині вже понад 500 років.

Розуміння окремішності української гастрономічної традиції слугує одним із вагомих маркерів національної ідентичності, переконує докторка історичних наук Ольга Козакевич. Вона каже: «Поряд із мовою їжа є найочевиднішим носієм етнокультурного змісту. Невипадково деякі страви, навіть у сучасному глобалізованому світі, використовуються як очевидні маркери певної національної культури. Якщо, наприклад, такі страви, як піца або тірамісу, несуть на собі культурний відбиток італійськості, то борщ або вареники є одним із культурно-національних символів України. Національна кухня є об'єднувачим елементом у підтриманні ідентичності груп, а в ширшому культурному просторі — символічним артефактом, який несе частку певного культурного коду».

Цікаво описує козацький «здоровий борщ» Євген Гребінка в романі про козаків «Чайковський», опублікованому 1843 року. Нагадаємо, що письменник прожив лише 36 років. Народився на Пирятинщині, навчався в Ніжинській гімназії вищих наук. Був одним із тих, хто брав участь в організації викупу Тараса Шевченка з кріпацтва.

У романі описує борщ із коропом. Почистивши рибу, літературний герой поклав коропу в каструлю, влив туди пляшку міцного оцту, додав жменю крупного перцю, солі,

Світлана Короненко зі своєю працею на понад 780 сторінок.

кілька цибулин і поставив варити під кришкою. «Фу! Яка штука! В роті вогнем палить», — так про страву говорив полковник.

Борщі — кубанський, чернігівський і київський

У Вільно в 1854 році видали збірку «Литовська кухарка» з таким рецептом українського борщу. Потрібно: 800 г м'яса, 400 г шинки, два буряки, 2-3 морквини, 2 корені петрушки, 2 цибулини, 2 стебла порею, 1 коренеплід селери, 0,5 головки капусти, 3 помідори, 1-1,5 склянки бурякового квасу, дві столові ложки борошна, 1 склянка сметани, сіль в міру.

Приготувати бульйон як зазвичай, але з м'ясом і корінням (морква, петрушка, порей, селера), додавши ще шинку. Буряк, 2 морквини, 1 корінь петрушки, 1 порей, 1 цибулину, 0,5 головки капусти дрібно нарізати і потушити в каструлі з жиром, зібраним з бульйону. Додати борошно, перемішати і залити бульйоном. Борщ варити ще близько години, поклавши кілька нарізаних помідорів без насіння і доливши 1-1,5 склянки бурякового квасу. Подаючи на стіл, забілити сметаною.

Борщ з оселедцем із книги 1880 року. Готують його на овочевому бульйоні, з корінням, сухими грибами, печеними буряками, перцем, обсмаженими у гірчичній олії оселедцями, а подають з грінками з гречаної каші. Спочатку треба зварити бульйон з коріння і сухих грибів, процідити. Спекти три буряки, почистити, нашаткувати, скласти в каструлю, залити відваром з коріння (з протертого буряка). Почистити оселедець і покласти в каструлю. Посипати перцем. Нашаткувати гриби. Дати усьому

покипіти. Оселедець треба обвалити в борошні, обсмажити в гірчичній олії. Потім опустити у борщ і раз закип'ятити.

Борщ чернігівський із книги 1912 року. Наливши в казан холодної води, покласти 1-2 фунти доброго жирного м'яса, покрити жменю стручкової цибулини квасолі. Як закипить — укинути чимало кислоти, покрити цибулю, грудочку цукру, картоплю. Скоро картопля звариться — додати свіжої покритеної капусти і осередок з двох молоденьких кабачків. Коли закипить, затовкти підсмаженою на маслі цибулею, протерти два невеликі помідори. Перед тим як подавати, розмішати склянкою доброї свіжої сметани. Хто любить — притрусити петрушкою і кропом.

Борщ київський готували з куркою. Кубанський український — із сушеними грибами, гвоздиком і лавровим листом. Борщ із молодого бурячиння варять з печерицями.

У кулінарній книзі «Всенародна кухня» Ольги Франко, виданій 1937 року, читаємо рецепт борщу з квашених яблук. Готують його на овочевому відварі з квашеними яблуками, підсмаженими буряком і капустою, а заправляють сметаною з борошном. Щоб борщ не був доволі квасний, запікають кілька яблук, протирають їх крізь сито і додають.

Особливо смакують весняні борщі, які готують напополам зі щавлем і молодю кропивою. А подають із подрібненим вареним яйцем. Львівські борщі — з крепликами (мініатюрними вареничками, які ще називають вущками). І рецептів ще — сотні.

Хай кожному смакує український борщ, який до столу збирає всю родину. ■

СТРАТЕГІЯ

Рухати, спільно діяти і творити

У фокусі уваги дієвців культури — проекти, які змінюють громади та популяризують Україну у світі

Марина КРИВДА

Без збереження національної спадщини Україна не зможе будувати майбутнє. На цьому наголошували під час зустрічі за участі Благодійного фонду «МХП—Громаді», Українського культурного фонду, Асоціації «Сприяння розвитку кінематографа в Україні—Дивись українське!», представників преси та локальних музеїв. Подію присвятили підсумкам підтримки культурних проєктів у 2024 році та обговоренню перспектив співпраці на 2025 рік, зокрема і старту грантової програми УКФ «Культура у фокусі громад».

Розпочала захід виконавча директорка УКФ Анастасія Образцова, яка, зокрема, наголосила, що 2022 рік не міг не відобразитися на тому, що відбулися кардинальні зміни і в фінансуванні, і в сприйнятті та усвідомленні того, чим є культура нині та важливість її підтримання як на центральному й регіональному, так і на рівні невеликих громад. Усі ми маємо формувати контент у контексті, наголосила спікерка і додала, що всі мають виконувати свій функціонал відповідно до тих реалій, які навколо нас. А навколо нас — війна. Тож мета — рухати, виробляти, об'єднуватись, спільно діяти заради розвитку української культури і загалом України. Як приклад такої спільноти пані Анастасія назвала їхню співпрацю з Благодійним фондом «МХП—Громаді». За її словами, щороку вони намагаються реагувати на нагальні виклики.

А загалом у минулому, 2024-му, році Український культурний фонд підтримав 234 проєкти на майже 150 мільйонів гривень. Заявників, які подавалися, було 1 тисяча 560. Кількість охопленої аудиторії за підтримки УКФ становить понад 3,5 мільйона осіб.

Найяскравішим із втілених проєктів є «Бородянка — нереальна реальність». Йдеться про відтворення в цифровому форматі 15 об'єктів, які були до руйнування та пошкоджені рашистами під час наступу на Київщину, аби відчуті емоційний стан.

На Івано-Франківщині за підтримки УКФ було відроджено Опільську гончарню, яка нині стала культурним осередком та певним арттерапевтичним простором і для дітей, і для ветеранів. Вони там залюбки долучаються до виготовлення гончарних виробів.

У Сатанові на Хмельниччині вдалося оцифрувати місцеву спадщину: створити 3D-моделі трьох пам'яток історії та культури. До кожного об'єкта ще й додали музичні промороліки.

Ще один цікавий проєкт, який є і регіональним, і міжнародним водночас, — це «Український театральний костюм в галереї сценографії». А на Львівщині вдалося оцифрувати моделі давніх мальованок. І це лише маленька децима того, що зроблено за підтримки Українського культурного фонду.

Зупинилася пані Анастасія і на пріоритетах, зазначивши при цьому, що кожного року вони визначають їх, виходячи з реалій і викликів. Тому на часі такі з них: культура під час війни; інклюзивність культури; культурна спадщина; розвиток культури на місцевому рівні та культурне різноманіття.

Нині з'явився ще один пріоритет. Це — партнерство заради розвитку громад. Саме в рамках цього пріоритету й діють, об'єднуючи зусилля, УКФ і Фонд «МХП—Громаді».

У 2025 році — це восьмий грантовий рік — запрограмовано п'ять напрямків, у яких можуть взяти участь усі охочі. Детальніше про це всі зацікавлені можуть дізнатися на сайті Фонду. Словом, якщо маєте ідею й натхнення, реалізуйте їх за підтримки Українського культурного фонду.

Десять років допомоги і підтримки

Тим часом Олександр Пахолок, директор Благодійного фонду «МХП—Громаді», у своєму виступі наголосив, що в їхній структурі дуже добре розуміють, що Україна — це не лише поля, ліси й земля,

а головне і надважливе — наші люди.

«Тому маємо перейматися людьми. І тут без збереження спадщини ми не зможемо будувати майбутнє. Культура нині має велике значення, адже це і про самоідентичність, яку всіляко намагаються знищити російські терористи. Ми ж повинні пам'ятати, хто ми, звідки прийшли, бо без цього не побудувати майбутнє. Тому в БФ «МХП—Громаді» з 2022 року зрозуміли, що культура — на часі, й почали активніше підтримувати культурні проєкти, бо маємо створити такі громади, в яких хочеться жити, хочеться залишатись, а не їхати шукати деінде свою долю».

Зупинився пан Олександр на деяких із проєктів. Так, до недавньої олімпіади Фонд підтримав створення фільму про наших спортсменів. Адже дуже важливо показати світові, каже Олександр, у яких надскладних умовах тренуються і здобувають перемоги вітчизняні олімпійці, як росія нищить наші спортивні об'єкти, вбиває спортсменів.

Не перший сезон триває підтримка багатофункціонального проєкту «Культура vs війна», який очолює продюсер Андрій Різоль. Завдяки цьому проєкту світ доторкнувся до нашого кінематографа воєнного часу, до воєнної кіно- та фотохроніки. Також наше кіно активно було представлено в громадах, на вітчизняних майданчиках. Фонд також активно взаємодіє з групою Kozak System та його фронтменом Іваном Леню, які зі своїми концертами об'їхали чи не всю країну. На сьогодні артисти вже провели більш як 330 концертів, збираючи пожертви на військо. Козаки також відвідують захисників і на полі бою, і в шпиталях, підтримуючи під час відновлення.

Також було згадано про реконструкцію і встановлення вітряка в Музеї просто неба в Пирогові. А ще видали журнал «Локальна історія» про Василя Стуса. Завдяки отриманому гранту від Благодійного фонду «МХП—Громаді» в Миронівському краєзнавчому музеї реалізовано проєкт «Спадок. Одяг Миронівщини».

Особливої гордості заслуговує ще один спільний проєкт — це внесення до списку нематеріальної культурної спадщини ЮНЕСКО українського кобзарства і лірництва. Вдалося зробити це, наголосив пан Олександр, у дуже короткі терміни, що фактично безпрецедентно, бо зазвичай із ЮНЕСКО доводиться працювати по 5-7 років.

Загалом, наголосив Олександр Пахолок, Благодійний фонд «МХП—Громаді» — це 10 років допомоги і підтримки локальних музеїв і культурних проєктів різних рівнів і бюджетів, проте дуже важливих для нашої самоідентифікації.

Доповнив розповідь Олександра Володимир Панченко, керівник відділу з впровадження національних проєктів БФ «МХП—Громаді». Він, зокрема, детально розповів, як тривало відновлення вітряка, який у дуже поганому стані доправили зі звільненої Херсонщини. Насправді, каже пан Володимир, відновлення було дуже складним. Зокрема і через те, що в Україні бракує спеціалістів такого профілю, а вітряк потребував капітального ремонту. Відновлення передбачало, аби після реконструкції вітряк міг виконувати свої початкові функції. Тепер він працює, а відвідувачі музею можуть брати активну участь у майстер-класах з виготовлення борошна.

Ще один цікавий проєкт співпраці Фонду з відомим Трипільським музеєм у

Учасники зібрання.
Фото надане Фондом «МХП—Громаді».

селі Легедзино. «Нам дуже важливо показати світові, що коли на наших землях існувала Трипільська культура, «боліт» іще не існувало», — наголосив Володимир Панченко.

Доклався БФ «МХП—Громаді» й до створення музею Стуса в селі Рахнівка, де він народився. Там віднайшлася навіть колиска Василя. Й унікальність таких речей дуже важлива. Сприяють у Фонді також відтворенню Яворівської іграшки й створенню там музею.

Пан Володимир запевнив, що вони й надалі працюватимуть з маленькими громадами та підтримуватимуть їхні локальні проєкти. «Хочеться не забувати про громади, адже саме вони є рушіями на шляху до глибшого нашого самопізнання», — сказав він.

Одним з таких був свого часу «Спадок. Одяг Миронівщини», про нього поділялася розповіддю безпосередньо учасниця і виконавиця — директорка Миронівського краєзнавчого музею Інна Савсюк. Щоб створити проєкт, музейним працівникам довелося провести чимало досліджень, відвідавши чи не всі села краю. Під час таких експедицій вони дізнавалися від старожилів не лише про одяг, а й про пісні, обряди, традиції, збирали свідчення про Голодомор тощо. Нині чимало цих бесід оцифровано, а отже — буде збережено для нащадків.

Учасники зібрання на власні очі змогли побачити показ строїв Миронівщини, що їх вдалося відтворити на базі отриманої під час експедицій інформації та збережених деталей одягу. Це чотири жіночі строї і два чоловічі.

Нинішня війна — це війна світоглядів і культур

Так стверджує Андрій Різоль — голова Асоціації «Сприяння розвитку кінематографа в Україні—Дивись українське!», яка активно працює з УКФ та БФ «МХП—Громаді».

Він наголосив, що всі свої спільні проєкти з УКФ і БФ «МХП—Громаді», іншими донорами вони здійснюють через оптику, що нинішня війна — це війна світоглядів і культур. Адже культура — це ідентичність, а ворог якраз і намагається знищити нас як націю. Тому дуже важливо доносити, якої ми прошивки, які цінності сповідуємо і за що боремось.

«У квітні 2022 року ми зрозуміли, що нам треба включатися там, де ми профі, — й почали знімати цикл фільмів у рамках проєкту «Культура vs війна». Ми взяли митців, які або пішли на фронт, або активно долучилися до волонтерської діяльності, та орієнтували свій продукт на зовнішній світ. Через рефлексії, через розуміння, через щирі спогади доносили

правду війни з вуст видатних митців, ту правду, яку не можна спотворити».

Чому саме митці й культура? Бо, як зазначив Андрій, саме культурним діячам, не політикам і державним діячам, нині найбільше довіряють. Треба доносити світові, що ми воюємо не лише за нашу, а й за їхню свободу. Пан Андрій детально зупинився на кількох проєктах, зазначивши, що минулого року загалом вдалося реалізувати їх близько сорока.

У проєкті «Культура vs війна» фокусувалися передусім на донесенні сенсів нашої інакшості від ворога, що реально впливає на сприйняття нас у світі та дає свої результати. Загалом «Культура vs війна» — це сім документальних фільмів, це фотовиставки, це зустрічі і дискусії. Спочатку, каже Андрій Різоль, фокусувалися на максимально широку аудиторію, а нині зорієнтувалися в контексті впливу, тобто на майданчиках ухвалення політичних рішень. І це дуже впливає на результат.

Також у рамках проєкту було організовано світове турне відомих людей, наших героїв, які їздять з інформаційно-культурною місією і спілкуються з дуже важливою для України аудиторією. Минулого року було 10 таких турів, при цьому, каже Андрій Різоль, учасники вже не витрачають кошти донорів, а навіть самі заробляють. До речі, «Культура vs війна» отримала 44 нагороди в 21 країні.

Андрій Різоль розповів і про проєкт «Воля до перемоги». Йдеться про шість фільмів-розповідей про наших спортсменів, яким доводиться в надскладних умовах готуватися до олімпіади чи міжнародних змагань. Загалом, зауважив Андрій Різоль, він прихильник контенту подвійного призначення. Тому їхні проєкти мають успіх і всередині країни, і зовні.

Окремо варто зупинитися на визнанні практики збереження козацько-лірницької традиції нематеріальною культурною спадщиною людства. Станом на зараз це найвище світове визнання української культури. Це 500 років тяглості традиції, і це має увійти в підручники всього світу. «Цей проєкт є моєю гордістю і втіхою, бо підтримував кобзарство з 1998 року», — зазначив Андрій Різоль. За таким визнанням ЮНЕСКО стоїть величезна робота з популяризації і промоції. Учасникам команди довелося провести 50 подій, також було створено портал «Дума», записано понад 100 народних дум.

Відтворення національної спадщини, її популяризація та збереження — це не про минуле, а про майбутнє, переконані учасники зібрання. Тож націлені на подальшу співпрацю в царині культури і мистецтва, що однозначно сприятиме нашій самоідентифікації та зміцненню позицій України на міжнародній арені. ■

Костянтин РОДИК

Роздумуючи над приємними несподіванками минулого літсезону, ніяк обійти роман Маркіяна Камиша «Хазяїн» (Х.: Фоліо). Автор — не новачок. Дебютував ще десять років тому доволі резонансним романом «Оформляндія, або Прогулянка в Зону» (2015), перевиданим пізніше з додатками-повістями «Чормет» і «Ряска» (2019). Невдовзі переклади з'явилися в Європі. Не лише тому, що все про Чорнобиль має найвищі допуски на тамті книжковій ринку, а й через несподівано-вабливий та літературно-професійний кут зору на ту проблему-трагедію. «Хазяїн» — вищий, інтеграційний рівень письменницької еволюції Камиша.

Коли назагал чутливо-спостережлива критикиня Тетяна Петренко значить, що «з «Хазяїна» могло вийти кілька незалежних романів» (Читомо // 25.07.2024), вона цього разу, здається, помиляється з визначенням авторського вектору. Шлях Камиша, як свідчить його новий роман, — не в комерціалізації вже опанованого, а у виразно конкістадорському намірі підпорядковувати цілинні ділянки української прози.

Колись один із батьків сучасної літературної критики Гаролд Блум означив вищий щабель письменницької сміливості як спроможність кинути виклик беззаперечному класику. За великим рахунком, «Хазяїн» змагається з «Серцем п'їтми» Джозефа Конрада. За советських часів такого автора «не існувало» через його інтерпретацію СССР як імперії зла. Лише за української Незалежності ми дізналися, що Конрада вважають у світі четвертим стовпом модернізму після Кафки, Джойса і Пруста. Камиш «підняв руку» на аж такого.

Точніше, пан Маркіян пішов шляхом Копполи з його кінолонгселером «Апокаліпсис нині» (1979) — використав матрицю Конрада задля інтерпретації злободенних національних проблем. Як на мене, «Хазяїн» цілком міг би стати таким собі нашим «Апокаліпсисом» — знайшовся би лишень вітчизняний Коппола.

Дехто з критиків кваліфікував «Хазяїна» як екологічний роман. Так, можна погодитися, це є сюжетною складовою: хижачькі вирубки лісу, позалюдське браконьєрство і брутальне вимивання бурштину на Поліссі. Але головне, як у Конрада й Копполи, в іншому: як і чому суспільство усе те терпить? Тож екологія, в інтерпретації Камиша, — «це одна благородна ідея, засрана ідіотами... Гірша за крокодилів, яких тримають на продаж у ванній, а не знайшовши покупця — випускають до річки».

Друга персонажка роману, поруч оповідача, каже: «Все от того, що в цій країні є головна проблема: є люди, а є мусора». Ну, тут особливої оригінальності немає: про «мусорів» чи не першим у нашій літературі почав писати Дмитро Корчинський, і у спогадах добровольців «Правого сектору» це неабияк розвинуто. Та Камиш переводить питання у концептуальну площину: «Але так рідко задаємося питанням: в чому причина появи нових жлобів? Де заховано жлобський генератор, вічний двигун фабрики уродів?.. Розсип цих життерадісних, випадкових людей».

Ота персонажка Соля, котра є, в суті справи, головним двигуном фабули, промовляє до нас природною для себе, але контраверсійною для літератури сумішню суржу, сленгу і навіть фені. Майже як у недосяжного в цьому стилістичному аспекті Михайла Бриниха: не лише в романі «Шахмати для дибілів» (2008), який став тоді лавреатом «Книжки року», а й у його літературознавчих ексерсисах, де вчитуємо діагноз цілого покоління співвітчизників: «Про те, що в світі робиця, вони визнають тіки з новин, спеціально заточених під ідіотів. А еслі получена через тїлівїзор інформація не збігається з тим, що проїсходе за вікном, це значить, що за вікном іде якато спорчена програ-

НОМІНАНТИ

Пам'ять

ЯК МІННЕ ПОЛЕ

ма. Шото ненастояще і ненужне» (Шидеври світової літератури. — К.: Laurus, 2013). І додає: «Таку заплутану історію не розказати без нецензурних слів» (хоч і не зловживає тим).

Соля не переймається літературною толерантністю: «Одні пасіонарії лізуть в окоп ху...рять свинособаку, а остальні пробують посадити блядей, що все розвивують. Це дві главні проблеми, рішення яких забезпечить виживання нації». Це попри те, що «учоні і робітнікі сфер популярних тематік... дрожащей рукою набирають у макбуке перепуганий левенський текст... дрочать на ГУЛАГ, бо морожено запомнилося вкусним».

Спочатку здається, що ця Соля — якась начитана мажорка, що безтурботно зависає у популярному барі. Далі з'ясується, що її чоловіка нещодавно вбито на війні, а вона співпрацює з організацією розслідувачів екологічних злочинів. За що її й забили арматурними прутами посеред міста. Відтоді романний оповідач тримає в голові її сентенцію-заповіт: «Сонце, ідея гражданского общества в том, що ответственный гражданин еб...ть жирных блядей неустанно по каждом вопросу. І журні бляди знаючі, що їб...ть будуть вечно, пускають ся. Так шо садить блядей — це не акт, а процес».

І так, «Хазяїн» — не акт, а процес. Роман не завершується очікуваною вендетою тому, хто санкціонував убивство подруги. Попри те, що «насправді мене заводять бажання наламати плани жлобам... бодай аби побачити їхні морди, перекошені від немочі й люті». Це не робінгудіада, хоч оповідачеві й кажуть: «Ти сам, як граната». Проте у його власній голові «думки тарганами гасають по стінах» аж до відштовхування від дна: «Я ніхто. І це окрилює». Теракт супроти співвітчизників-нелюдів відбувається, але призводить лише до його власного ув'язнення на шістнадцять років.

Назovní за той час нічого не змінюється: «Сірй экран буднів та вічний сон души». Наш Одісей не знаходить свою Ітаку, а відтак повертається думками до знехтуваних раніше життєвих принад, як-от у підлітковому віці, коли зависав у комп'ютерному клубі й обожнював його адміна: «Це ж робота мрії, у Веталя є все: безлімітні компі, пельмені і проститутки. Що це людині потрібно?». Пізніше, в дорослому житті, він знайде того Веталя і навіть залучить його несподіваними грошима до співучасті у планованій вендеті, але все завершиться цілковитим фіаско.

Вихід головного героя поза межі звичного світу віртуальних ігор супроводжується болісними проблисками: «Коли це один бумер розмірковує про «аборигенів віртуального світу» та «ігроманів» — там завжди багато про інфантілізм як причину нікчемності, і так мало про безальтернативність втечі». Та альтернативної втечі зі звичної віртуальної нірвани також, виявляється, немає: наш герой не спромігся перейти з віртуалу в реал. У тексті — лише «хімічні реакції горя і його незгладимі відбитки на лицях».

Тож «Хазяїна» цілком можна кваліфікувати і як «комп'ютерний» роман — про «потворний візерунок цифрового пекла, що лізе прямо з наших гаджетів», про новітні залежності і проблематичність їхнього подолання, бо чи не станеться так, що «прорубаєш вікно в програмний хаос, а звідтам на нас попруть жителі цифрового пекла»?

Зрештою, залипання в інтернеті й випадання через те із соціуму мало чим відрізняється, за Камишем, від звички рубати ліс, бо він «мій», і так чинили батьки-діди-прадіди. На початку головного героя, перебуваючи у фазі зовнішньої активності, прагне вийти на справді героїську орбіту: влаштується помічником лісника на дальній кордон зі шпигунською метою — розвідати схеми браконьєрства (в найширшому сенсі). Його начальник, хоч сам і не є злодієм, запліщує свої посадові очі на докучливі екологічні беспределі: «Не, ну шо я можу зделать?!». Через понад триста сторінок роман завершується саме цією фразою — тепер уже з вуст самого головного героя, який так і не спромігся на героїський чин; принаймні не зміг його вивершити.

Платівку екзистенції заїло. Колишній юнак зі «взором палаючим» перетворюється на байдужого спостерігача, колекціонера випадкових вражень на кшталт стеження за хмарами: «Кити небесного моря, які безпардонно розхлюпують тишу гудінням, нагадуючи луну з колодязя, якщо протяжно крикнути в нього «ху...уй!».

Настільки похмурого сторітелінгу в сучасній українській прозі давно не було. Коли, звісно, не рахувати твори воєнної тематики. Як-от у книжці Бориса Артемова «Марік» (К.: Білка). Фактично це дебют — раніше мав лише газетно-журнальні публікації та книжки-візитівки в себе на Запоріжжі.

Спосіб оповіді Артемова — зближення двох психологічних матриць, мирної і воєнної, через що відбувається корот-

ке замикання та спалах нервової проводки у читача. Це прийом класичного експресіонізму, і автор не приховує того: «Роззаявлені від розпачу та нестерпного болю, немов на відомому полотні Мунка, беззубі провали вікон в уже неживих скелетах людських осель».

Коротка біографічна довідка повідомляє, що пан Борис у минулому — шкільний учитель. Судячи з усього, філолог. Тобто, ерудований у царині літературної історії. Один із персонажів «напрочуд доречно цитував Бродського, Жадана, Іздрика й Сафо»; ще десь згадано Куркова. Проте насправді треба було б згадати двох інших сучасних письменників, які напряду корелюють з його текстами, — Мстислава Чернова з романом «Часи сновидінь» та Владислава Івченка з його оповіданнями. І приміщені у книжці Артемова новели, і заголовна повість «Марік», яка завершується трилерною фразою «в укритті, за заваленими уламками товстими металевими дверима почався свій особливий відлік часу. Зворотний», — це пряма конкуренція з двома згаданими «старшими товаришами» по літературі.

У «Маріку» є цікава метафора — «торгівля емоціями». Її вжито в публіцистично-негативному контексті, але, в суті справи, це стрижень літератури як такої. Звісно, літерати всіх часів і народів намагаються це приховати. Гадаю, що з виходом у реальне змагальне літературне середовище це вдасться й Артемову.

Хоч як дивно, серед несподіванок варто згадати і книжку Марії Матіос «Нація: серце навпіль» (К.: А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА). Назгал концепція видання проста: десьте перевидання збірки оповідань «Нація» (2001), доточене уривками з епопеї «Букова земля» (2019) — справжньої Великої книги новітньої української літератури, книги про Атлантиду нашої національної пам'яті (де, до речі, є фраза, що пояснює все наше перманентне лихоліття, включно з нинішньою війною: «Більшовики — то таке плем'я, що ніколи не заспокоїться при слові «Україна»). У передмові до новодруку авторка слушно порівнює безпам'ятство з мінним полем.

Але несподіванка в іншому. Основному тексту передують 26 сторінок під назвою «У бомбосховищі (замість щоденника)». Опис ситуації, яка є головною і в «Маріку», і значною мірою в «Моїх жінках» Ілюхи, про яку ми говорили минулого разу. За всієї поваги до соціологічних достоїнств цих творів — яка різка відмінність у літературній якості! Матіос — це понадщільне письмо, де немає зайвих слів, а ті, що є, — годі замінити іншими. Жодної приблизності, лише снайперська влучність. В укритті зішлись люди різних досвідів і ментальностей. У вимушено-невимушених діалогах та дискусіях, що спалахують повсякчас, віддзеркалюється вся стратифікація сьогоденного суспільства. Окрім суто побутових тем — які так чи так повертаються до бомбардування, — раптом неспрмітна жіночка вклинюється до сторонньої «політичної» розмови, і дискусанти ошелешено усвідомлюють, що ця «сіра мишка» перевершує їх в аналітиці: «Ого. Я думала, ви, тьотю, дрімаете, а ви про шрьодера думаете». Або ось дві студентки за інерцією обговорюють свої вчорашні філологічні думки і несподівано доходять одкровення: «Мені часом здається що кожна література — це інвентаризація ран пам'яті. А далі вже йдуть реєстри пристрасти, радості».

Це все про те, що література — це не окрема книжка, хай скільки там сторінок і як перфектно вона видана, і навіть не про цілу бібліотеку власних публікацій, — а про спроможність «коротко, сильно і страшно». Як у Матіос.

Редактор сторінки
Костянтин Родик
rodyk.kostyantyn@gmail.com

■ ФУТБОЛ

Мало заслужувати на більше...

Обидва вітчизняні флагмани завершили свої виступи на міжнародній арені

Григорій ХАТА

Нинішній єврокубковий сезон не приніс особливого задоволення грандам українського футболу. Ні «Шахтарю» в Лізі чемпіонів, ні «Динамо» в Лізі Європи не вдалося подолати основний раунд змагань, й у весняній частині сезону обидва колективи концентруватимуться винятково на внутрішньому чемпіонаті. Через низьку продуктивність своїх клубів на міжнародній арені в рейтингу УЄФА Україна втратила одну квоту в Лізі чемпіонів, тож у наступному євросезоні в найсильнішому клубному турнірі континенту нашу країну представлятиме лише один клуб. Раз так, то ціна чемпіонства в Україні суттєво зростає.

Клубні пріоритети

Власне, в «Динамо» й не приховували, що виступ у поточній Лізі Європи для них має другорядне значення. Проте після завершення основного етапу турніру президент «біло-синіх» Ігор Суркіс мусив визнати: «Нинішня єврокубкова кампанія повністю провалена. Ми дуже погано виступили. Логістика має важливе значення. І ми, і «Шахтар» набрали б значно більше очок, якби грали вдома, але у нас іде війна. Я сподіваюся, що в цьому році вона закінчиться. Закінчиться миром, справедливим миром для нашої України, і ми будемо грати на наших стадіонах за повних трибун».

Хай там як, а свої виступи в Лізі Європи сезону 2024/2025 динамівці завершили на мажорній ноті. У двох заключних поєдинках оновленого еліт-раунду турніру підопічні Олександра Шовковського виконали одразу два принципово важливі для команди завдання — набрали перші залікові бали та залишили останнє місце в турнірній таблиці.

Після нічий з «Галатасараєм» команди Шовковського вдалася й прем'єрна перемога в розіграві, котру вони відсвяткували в поєдинку проти латвійського клубу РФШ.

«Перемога — це завжди перемога. Але будемо відвертими, ми розраховували не на такий результат, коли починали матчі основного етапу Ліги Європи. На жаль, склалося так, як склалося», — заявив Олександр Шовковський.

Перед заключним туром динамівський колектив посідав останню позицію в когорті з 34 учасників основного раунду Ліги Європи. І коли новачок столичного клубу, ексграєвек «Дніпра-1» Олександр Піхальонк забив переможний м'яч у ворота РФШ, у динамівському клубі відчувли полегшення. «Сьогоднішня гра з точки зору результату для турнірної таблиці не мала значення. А з точки зору іміджу і збереження обличчя команди мала величезне значення для «Динамо». Тому, безумовно, ми задоволені», — так очільник «біло-синіх» оцінив стрибок його підопічних із 34-ї на 32-гу позицію в підсумковій таблиці.

Ігор Суркіс наголосив, що ця перемога була потрібна команді в психологічному плані, щоб з хорошим настроєм готуватися до майбутніх ігор чемпіонату країни. Попри десятиочковий гандикап над «Шахтарем» та п'ятиочкову фору над «Олександрією», доля динамівського чемпіонства ще аж ніяк не вирішена. Найвну пе-

ревагу потрібно буде ще відстояти. І в цьому плані виглядає зрозумілим рішення динамівського власника не поспішати з продажем в англійський «Вулвергемптон» одного з важливих стовпів динамівської центральної лінії — Володимира Бражка.

«Він залишається в «Динамо». Тому що ми насамперед керуємося пріоритетами клубу. А вони очевидні: нам треба виграти чемпіонат і отримати можливість поборотися за право участі в Лізі чемпіонів 2025/26. При цьому ми дуже хочемо бачити Бражка у великому чемпіонаті і статусному європейському клубі. Він знає нашу позицію, спокійно на все реагує і заслужить таку пропозицію в майбутньому», — заявив Ігор Суркіс.

А от свого основного голкіпера Георгія Буцана динамівське керівництво за кордон відпустило, продавши його в «Аль-Шабаб», до Саудівської Аравії — в чемпіонат, котрий у попередні роки закликав до себе таких мегазірок, як Неймар, Карім Бензема та Кріштіану Роналдо.

Початок нової ери

Водночас «Шахтар» під час зимової паузи на трансферному ринку демонструє значно більше активності, хоча поки вона стосується переважно не придбання, а продажу своїх гравців. У січні одразу троє «гірників» залишили «Шахтар». І, що цікаво, всі вони працевлаштувалися в Туреччині. Данило Сікан та Олександр Зубков стали гравцями «Трабзонспору», а багаторічний лідер «помаранчево-чорних» Тарас Степаненко продовжить свою кар'єру в «Аюспорі».

«Для мене майже 15 років, проведених у «Шахтарі», — це подорож довжиною у пів життя, а якщо брати мою футбольну кар'єру, то це подорож у все футбольне життя. Я дуже щасливий, що свого часу мене запросили до «Шахтаря» і я зміг довести, що це було не просто так», — зазначив 35-річний Степаненко.

Щойно для «гірників» завершився їхній «лігочемпіонський» сезон, у команді розпочалися серйозні перестановки. Експерти прогнозують, що в найближчому майбутньому «Шахтар» знову робитиме ставку на бразильців. І зовсім скоро «помаранчево-чорні» планують оголосити про один з найбільших у своїй історії трансферів, у центрі котрого стоятиме 18-річний талант із бразильського «Флуміненсе» Кауа Еліас. Як повідомляє іспанське ви-

У «Шахтарі» оголосили про початок нової ери, в якій, схоже, знову домінуватимуть бразильські легіонери.
Фото з сайту shakhtar.com.

Прощаючись із нинішньою Лігою Європи, динамівці здобули першу перемогу в турнірі.
Фото з сайту fcdynamo.com.

дання AS, за перспективного нападника «гірники» заплатять 17 млн євро, і він стане третім найдорожчим гравцем в історії клубу.

«Так, це початок нової ери. Усьому приходить кінець, але це відкриває шлях до нового старту. Ми розпочали оновлення ще пів року тому, поступово вводячи до складу молодих гравців. Це логічний процес. Настав час для нових футболістів, нових молодих зірок», — підкреслив боснійський наставник «Шахтаря» Марино Пушич.

Що ж до виступу «помаранчево-чорних» у поточній Лізі чемпіонів, то його підопічним не вдалося пробитися до наступного етапу змагань. Аби потрапити до плей-оф, «гірникам» потрібно було не лише перемогти над німецькою «Бо-

руссією» з Дортмунда, а й низка позитивних результатів в інших матчах. Зрештою, німецькому колективу підопічні Пушича програли (1:3), а жоден з прямих конкурентів українського клубу осічки не припустився. Відтак основний раунд ЛЧ в оновленому форматі «Шахтар» завершив на 27-й позиції.

«Ми набрали сім балів у цьому розіграві Ліги чемпіонів. На мою думку, ми могли здобути більше, думаю, ми заслужували на більше. Але це також урок на майбутнє для нас. Попереду — чемпіонат України. Ми в хорошій формі й на правильному шляху, вдосконалюємося», — підсумував Пушич. ■

■ ОГОЛОШЕННЯ

Відповідно до Наказу ТОВАРИСТВА З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ «ЕРСОХЕМ» (далі — Товариство) № 3-ОД від 31 січня 2025 р. Товариство повідомляє про відкликання всіх довіреностей, виданих Товариством з 20.03.2019 р. (дата державної реєстрації створення юридичної особи) і до 30 січня 2025 р. включно.

Втрачений військовий квиток серія АГ 198785, виданий 04.07.2024 р. Яворівським ВК Львівської області на ім'я Шпаргали Василя Васильовича, вважати недійсним.

«Прикра поразка, хоч до матчу з Тунісом ми й не були фаворитами. У всіх трьох програних поєдинках у нас були шанси, дуже шкода, що не реалізували їх. Але й два виграні матчі, правду кажучи, також могли закінчитися іншим результатом. Тож дуже близька зустріч, у якій вирішальну роль відіграли дрібниці».

ТЕНІС

Завдання різного рівня

Українські представниці WTA-туру регулярно радують вдалимими результатами, а от у чоловічому тенісі — глибока криза.

Олексій ПАВЛИШ, Олена ЗАПОЛЬСЬКА

Після Australian Open провідні українські тенісистки повернулись на хардові корти Європи для участі в турнірі WTA 500 в австрійському Лінці. Однією з головних фавориток змагань після чвертьфіналу австралійського «шолома» вважалась Еліна Світоліна, яка отримала другий номер посіву і стартувала одразу з другого кола.

На жаль, підтвердити свій статус Еліні не вдалось: хвороба завадила їй показати найкращий теніс у протистоянні з росіянку з нейтральним статусом Потаповою — 4:6, 4:6. До речі, Світоліна вперше за десять матчів після початку повномасштабної війни прогала «безрапорним» росіянкам.

Через ранній виліт і проблеми зі здоров'ям у нашій головній тенісній зірці з'явилося змагальне вікно, яке вона вирішила використати для соціальних ініціатив у рідній Україні, — цього тижня Еліна разом із Сергієм Стаховським проводить у Вінниці майстер-клас для дітей віком 6—16 років.

Не надто вдалим вийшов турнір у Лінці й для Ангеліни Калініної, яка після півфіналу змагань WTA 500 у Брісбені в січні прогала три матчі поспіль. 27-річна представниця Нової Каховки поступилася даңці Кларі Таусон, яка цього сезону увірвалася до топ-40 рейтингу (3:6, 3:6). Ангеліні зрештою вдалося перервати невдалу серію на наступному турнірі, WTA 250 у Клуз-Напоці, — там українка стартувала з упевненої перемоги над партнеркою Марти Костюк у парному розряді, румункою Русе (6:2, 6:3).

Натомість майже ідеальним видався минулий тиждень для

Даяни Ястремської. 24-річна одеситка завжди славилася агресивним стилем із прийомом на виліт, проте після півфіналу Australian Open торік їй не вистачало стабільності — Даяна після того рік не пробивалась до вирішальних стадій змагань.

Проте у Лінці все склалось так, як треба. На шляху до фіналу українка не віддала у чотирьох матчах жодного сету. Особливо видовищною вийшла перемога у чвертьфіналі над колишньою третьою ракеткою планети Саккарі (7:5, 6:0).

У першому за три роки поєдинку за титул Даяні протистояла «нейтральна» росіянка Александрова. Спочатку Даяні ніяк не вдавалось знайти свою гру, але потім вона зуміла переломити хід поєдинку, зрівнявши рахунок за сетами і повівши 3:0 у вирішальній партії. На жаль, втримати перевагу не вдалось. А вже за рахунок 5:5 Ястремська не зуміла «закрити» гейм на своїй подачі, віддавши суперниці брейк-пойнт, котрий і став вирішальним (2:6, 6:3, 5:7).

До речі, фінал у Лінці суттєво покращить її позиції в рейтингу: цей тиждень вона починає 50-ю в таблиці про ранги.

«Я визнаю, що прогала у фіналі через деякі свої помилки та неправильні рішення. Ця поразка — це моя провина. Якби я

Після поразки Тунісу українська чоловіча збірна вперше за 13 років вилетіла до Другої світової групи Кубка Девіса.

Фото: Великий теніс України.

трохи краще скористалась тими можливостями, які в мене були в третьому сеті, думаю, я виграла б титул. Але це теніс... Іноді ти використовуєш свої шанси, іноді — ні. Але я бачу позитив у тому, що я змогла трохи віднайти свою гру. Тому що протягом довгого періоду я не грала у фіналах, я програвала буквально в першому-другому колі. Загалом це був хороший тиждень. Я вже чекаю наступних турнірів, щоб покращити свій теніс, бути більш стабільною, менше помилятися», — поділилась враженнями Даяна.

Не забула Ястремська і нагадати про війну в Україні, що досі триває, зокрема і про ракетний удар росіян по її рідній Одесі. «Кілька днів тому була масована ракетна атака по Одесі. Було

досить важко емоційно грати у фіналі, я намагалася приховати це. Хочу сказати ще раз: дякую всім українцям за боротьбу, я дійсно пишаюся нашою країною», — заявила Даяна.

До фіналу в Лінці дійшли і сестри Кіченок у парному розряді, які вперше після Олімпіади-2024 зіграли разом. Не виключено, що вони гратимуть у тандемі й надалі, адже перші турніри цього року з новими партнерками і у Люді, і в Наді не вийшли такими вдалимими.

На тлі регулярних фіналів дівчат та їхніх нових висот у рейтингу лише сум викликає ситуація з українцями в АТР-турі. Після завершення кар'єри Стаховським і Долгополовим наші тенісистки — дуже рідкісні гості у кваліфікаціях та о-

новних сітках основного АТР-туру.

А 37-річний Ілля Марченко, який свого часу входив до топ-50 світового рейтингу, наближається до фіналу ігрової кар'єри, поступово переходячи на тренерську роботу. Торік він став капітаном нашої збірної у Кубку Біллі Джин Кінг, а тепер тренує ще й Катерину Завацьку.

А от із заміною Стаху, Долгополову і Марченку в нашій чоловічій збірній поки великі проблеми. Кілька років тому яскраві спалахи з місцями у топ-160 рейтингу і кваліфікаціями «шоломів» були в Олексія Крутих і Віталія Сачка, але на цьому рівні вони не втримались — Крутих зараз перебуває аж у шостій сотні рейтингу і грає лише турніри ITF-рівня, а Сачко змушений на «челенджерах» пробиватись через сито відборів.

Більш-менш успішно в парі грає Денис Молчанов, який перебуває на межі топ-100 у рейтингу. Але 37-річний «парник» грає переважно «челенджери», а в матчах збірної після відходу Стаха і Марченка останніми роками участі не бере.

Черговим підтвердженням кризи в нашому чоловічому тенісі став матч Кубка Девіса за право вийти до Першої світової групи. Сачко, Крутих та Олександр Овчаренко поступились збірній Тунісу (2:3), яка теж, відверто кажучи, не хапає зірок з неба.

«Виступ збірної оцінюю, звісно, негативно. Прикра поразка, хоч до матчу ми не були фаворитами. У всіх трьох програних матчах у нас були шанси, дуже шкода, що не реалізували їх. Але й два виграні матчі, правду кажучи, також могли закінчитися іншим результатом. Тож дуже близька зустріч, у якій вирішальну роль відіграли дрібниці», — поділилась своїми враженнями в коментарі «УМ» капітан чоловічої збірної України Орест Терещук.

Тепер у вересні наша команда буде змушена грати у Другій світової групі — востаннє на такому низькому рівні українці перебували аж у 2012 році. ■

Григорій ХАТА

Беручи участь у молодіжному чемпіонаті світу в дивізіоні ІВ, представників вітчизняного хокею неймовірно вразила таллінська льодова інфраструктура. Повернувшись із «мундіалу», де, до слова, українська «молодіжка» здобула перемогу, президент ФХУ Сергій Мазур із захопленням розповідав про масштаби зимового Палацу спорту в Таллінні, де є одразу кілька ковзанок для хокеїстів та майданчик для гри в керлінг.

Після невеликої паузи слідом за українськими хокеїстами талліннський лід уже випробували вітчизняні фігуристи та фігуристки. Обійшлися вони тут, звісно, без великих медальних досягнень, утім виступала збірна України в Таллінні в усіх змагальних видах, і для вітчизняного фігурного катання цей факт сам по собі — значне досягнення.

А якби абсолютно всі українські збірники зробили в столиці Естонії по два свої прокати, тоді керівники вітчизняного фігурного катання точно назвали б ЧС-2025 успішним стартом.

ФІГУРНЕ КАТАННЯ

Сезонний пік

На європейському форумі фігуристів кращий результат в українській збірній показала спортивна пара з Дніпра

Утім якісно відкатати коротку програму й отримати право на довільний виступ змогли не всі вітчизняні фігуристи. Досвідчена українська одиночниця Анастасія Гужва вочевидь змагалася в Таллінні не в найкращих кондиціях. На своєму п'ятому за ліком ЧС вихованка київської школи фігурного катання відчутно хвилювалася й у короткій програмі народила чимало помилок, в результаті котрих отримала лише 27-му суму балів і не пройшла до заключної частини турніру.

З огляду на підсумкові оцінки нижче своїх можливостей на талліннському льоду відпрацювала танцювальна пара Марія Пінчук та Микита Погорелов.

Загалом, вихованці харківської школи фігурного катання фінішували на 20-му місці. Перед ЧС Марія та Микита змагалися на Універсіаді в Турині, де посіли четверте місце й, звісно, залишили там добру частину своїх емоційних та фізичних сил.

Певною мірою на поточні результати харківського дуету вплинула й нещодавня зміна тренера — після багатьох років співпраці з Галиною Чуриловою з 2024 року танцюристи працюють з італійцем Маттео Занні й, схоже, ще перебувають у процесі адаптації до нових тренувальних умов.

Водночас у столичного одиночника Івана Шмуратка все більш-менш стабільно. Учень

На ЧС-2025 спортивна пара з Дніпра — Софія Голіченко та Артем Даренський — фінішувала на 11-й позиції.

Фото з сайту www.ukrfsf.org.ua.

Михайла Лейби активно допомагає наставнику в постановці прокатів і в Таллінні показав 17-й результат як у короткій, так і в довільній програмах. Сумарний же його доробок дозволив Іванові завершити четвертий у кар'єрі ЧС на 16-й сходинці підсумкового протоколу.

А от спортивній парі з Дніпра — Софії Голіченко та Арте-

му Даренському — в столиці Естонії вдалося показати свій найкращий результат у сезоні. Після короткого виступу учні наставника Ігоря Марченка перебували в топ-10, проте через пару прикрих помилок у довільній програмі український дуєт втратив одну позицію в таблиці й завершив свій третій єврофорум на 11-му місці. ■

ЗІРКИ

Кайлі Дженнер з'явилася в сукні з «небезпечним декольте»

29-річна модель вразила гостей, які зібралися на фешн-шоу в Парижі, що пройшов у рамках Тижня моди

Марія ТКАЧЕНКО

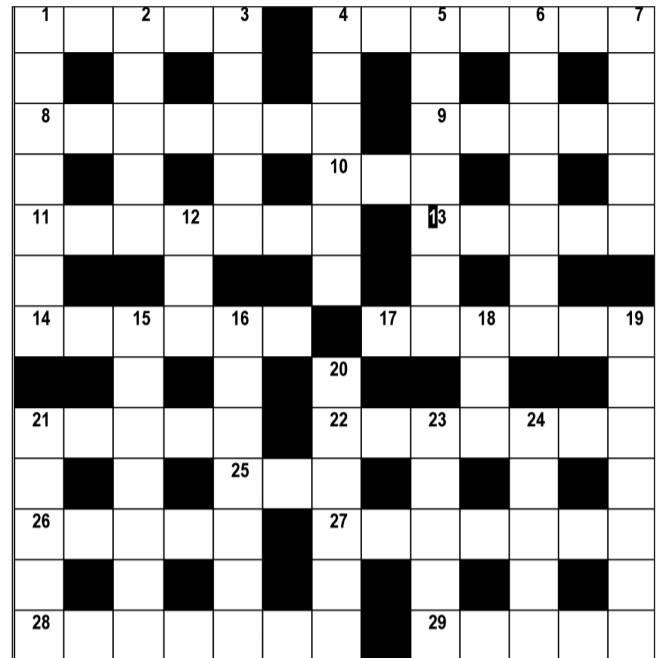
Навіть уже до всього звиклі завсідники показів були приголомшені вбранням Кайлі, в якому прибула на шоу Жана Поля Готье. Він був пошитий із блискучого матеріалу бронзового кольору, з корсетом і невеликим шлейфом. Сукня стала витвором нового дизайнера цього знаменитого бренду, Saint Sernin (Сен-Сернен), і привернула загальну увагу тим, що декольте на ній було не просто глибоким, а величезним. Воно відкривало груди моделі майже на дві третини, причому конструкція здавалася настільки ненадійною, що всі спостерігали за Кайлі, очікуючи, що її груди ось-ось остаточно випадають з екстравагантного вбрання. Пізніше Дженнер, яка явно залишилася дуже задоволеною

собою, виклала в соціальній мережі зроблені перед дзеркалом селфі в цьому наряді.

Цього разу до Парижа Кайлі прилетіла сама, залишивши коханого Тімоті Шаламе вдома, в Америці. Адже він зараз дуже зайнятий у рекламній кампанії свого нового фільму «Абсолютно невідомий», присвяченого молодості Боба Ділана. Роман Тімоті та Кайлі розпочався ще два роки тому. Вперше про їхні стосунки стало відомо на початку 2023-го, а на публіці вони відкрито з'явилися лише у вересні на концерті Бейонсе. Кайлі Дженнер не бажає з'являтися поряд зі своїм коханим на червоних доріжках. ■

Фото з відкритих джерел.

КРОСВОРД ВІД МАЛАНКИ №5

По горизонталі: 1. Крилатий кінь, що дарує натхнення поетам. 4. М'яке шкіряне взуття американських індіанців. 8. Фільм про дикий-дикий Захід. 9. Прісноводна риба, миць. 10. Популярний гурт із Вінниці, що співав пісню про неголених оленів. 11. Віршова форма з трирядкових строф, у якій римуються між собою перший і третій рядки, а другий рядок римуються з першим і останнім рядками нащадку строфи. 13. Вулиця, що круто здіймається угору. 14. Творче псевдо популярної в 90-х української співачки Альони Петрової. 17. Перський цар, син Дарія, учасник битви при Фермопілах. 21. Знаменитий детектив, герой романів Жоржа Сіменона. 22. Розмова, кубанський діалект. 25. Протилежність фронту. 26. Сани у північних народів. 27. Молюск, який готують і вживають у їжу. 28. Назва державного утворення в деяких тюркських народів, зокрема в Криму. 29. Чеська національна валюта.

німоті. Сини мої на чужині, на чужій роботі» (Тарас Шевченко). 4. Процес творення фільму з окремих візнятих сцен. 5. Творче змагання, що виявляє найкращих. 6. Людина, яка з морської води добуває сіль. 7. Традиційна щоденна мусульманська молитва. 12. Російський монарх. 15. Столиця Ірану. 16. Самоцвіт. 18. Отруйна змія. 19. Курортне містечко на Закарпатті. 20. Фрукт, який Паріс подарував Афродіті як найвродливішій із богинь. 21. Чернець. 23. Відкритий прилавок або переносний столик, ящик для торгівлі на вулиці. 24. Поетична назва книг для читання.

Кросворд №4 від 29 січня

По вертикалі: 1. Господарське приміщення для утримання домашніх тварин або зберігання сільськогосподарського реманенту та різного майна. 2. Кавалерист у царській армії XIX століття, що мав форму на угорський зразок. 3. «... мої запродані жидові,

ТАКЕ ЖИТТЯ

Кейт Міддлтон відвідала дитячий хоспіс

Несподівана поява принцеси в сукні з розпродажу за 19 доларів

Марія НЕВЗГЛЯД

Кейт, яка на урочистих зустрічах виглядає просто приголомшливо, цього разу була одягнена дуже скромно — вона з'явилася в хоспісі в сірій сукні в клітинку. Найважливіші шанувальники Кейт згадали, що це вбрання від Zara, яке коштувало лише 19 доларів, на ній бачили

до цього як мінімум двічі. Вперше Кейт з'явилася в ньому 2020-го в Бредфордї під час візиту з Вільямом. А потім ще й 2021-го, коли відвідала лондонський університетський коледж, де проводили дослідження на її улюблену тему — розвиток дітей раннього віку. Тепер Міддлтон стала патрувати цей хоспіс, яким свого часу опікувала-

Кейт Міддлтон. Фото з вільних джерел.

ся принцеса Діана.

Кейт затрималася в хоспісі на кілька годин. Вона встигла поговорити і пограти з дітьми та їхніми батьками. На уроці малювання принцеса навіть дала свою руку для того, щоб пацієнтка могла її розмалювати. До появи в хоспісі Кейт узяла участь у меморіальних заходах у Лон-

доні, присвячених 80-м роковинам звільнення в'язнів Освенціма. А кількома днями раніше вона побувала в лондонському госпіталі, що спеціалізується на лікуванні онкологічних захворювань. В цьому закладі минулого року принцеса сама проходила лікування, а тепер шпиталь став об'єктом її патронажу. ■

ПОГОДА

6–7 лютого за прогнозами синоптиків

Київ: хмарно, без опадів. Вітер північно-західний, 1-3 м/с. Температура вночі -2...-3, удень -1...-2. Післязавтра вночі -2...-3, удень -2...-3.

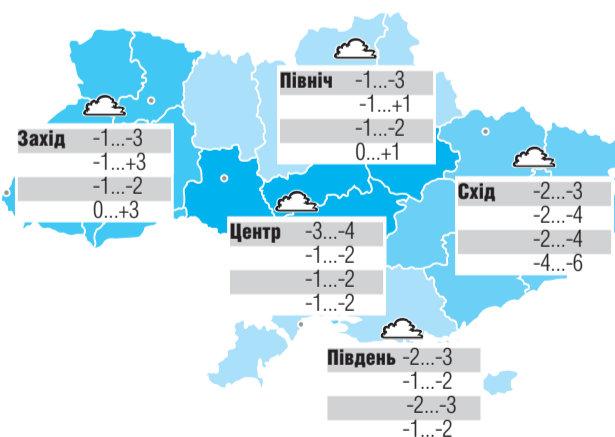
Курорти Карпат: хмарно, без опадів.

Славське: вночі -6...-7, удень 0...-4.

Яремче: вночі -7...-8, удень -3...-6.

Міжгір'я: вночі -5...-6, удень +1...-3.

Рахів: вночі -7...-9, удень -2...-4.

ПРИКОЛИ

— Мене лелека приніс.
— Мене в капусті знайшли.
— А в нас сім'я бідна, тато сам усе робить.

Один п'яниця запитує іншого:
— Ти не знаєш, чому мене всі називають Джинном? Напевно тому, що я все можу.

— Ні. Просто якщо де-небудь відкривають пляшку, то відразу ж з'являєшся ти.

Вранці дружина робить зарядку, нахилиється, намагаючись дістати долонями до підлоги. Виходить із ванної чоловік і каже:
— Ну не треба поклонів. Скажи

просто: «Доброго ранку, цар».

— У нас із чоловіком на завтра намічено позачерговий День примирення і згоди.
— Це як?
— Їдемо в магазин. Я приміряю, він погоджується.

Встановлення більш тугої пружини на двері на 30 відсотків зменшила кількість відвідувачів Пенсійного фонду.

Чоловік прийшов додому вночі п'яний. Роздягнувся і мовчить. Через десять хвилин він каже:
— Ти хоч закричи, щоб я ліжко знайшов.

Передплатні індекси: 60970

Наша адреса:
03057, Київ, пр. Берестейський, 50

Електронна пошта редакції:
ukr.moloda@ukr.net

Рекламне бюро:
reklama-umoloda@ukr.net

Відділ реалізації:
0935171202

sale_umoloda@ukr.net

«УМ» в інтернеті: <http://www.umoloda.kyiv.ua>

Відділи:

економіки — wagner@ukr.net

культури, історії, суспільних проблем —

vsamchenko@i.ua

Україна молода

Редактор Михайло Дорошенко

Засновник і видавець —

ПП «Україна молода»

Свідоцтво про реєстрацію:

КВ №3386 від 29.08.98

© Дорошенко М.І., 2013

При використанні наших публікацій посилання на «УМ» обов'язкове.

Рукописи не рецензуються і не повертаються

Відповідальність за зміст реклами несе рекламодавець.

Комерційні публікації виходять під рубриками:

«Український виробник», «Позиція», «Банківська справа», «Фінансова експертиза», «Здоровенькі були», «Це — працює!», «Знайомтеся — новинка», «Партнерство», «Програми», «Проекти», «Альма-матер», «Продукт», «Протистояння», «Вітасмо», «Любов і шана».

Матеріали із позначкою © друкуються на правах реклами

Газета друкується

у видавництві:

«МЕГА-ПОЛІГРАФ» — у Києві

Зам. 3009005

Верстка та виготовлення

фотоформ —

комп'ютерний центр

редакції «УМ»,

Газета виходить

щосереді

Тираж 58168